

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

PIKKUSIILIN SEIKKAILU LEHTIVIHREÄN METSÄSSÄ

Draamatarina äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen
tukemiseen

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi AMK
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Pauliina Vaskin

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelma

VASKIN, PAULIINA:

Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän
metsässä
-draamatarina äidin ja lapsen välisen
vuorovaikutuksen tukemiseen

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö, 57 sivua, 27 liitesivua

Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen draamatarinan avulla. Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella draamatarina hyödyntäen Allan Owensin ja Keith Barberin mallia draamatarinan suunnitteluun. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tukea lapsen ja äidin välistä vuorovaikutusta. Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Säröperheelle tueksi –toiminta, jonka asiakkaille toiminta toteutettiin.

Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta: opinnäytetyöraportista ja erillisestä tuotoksesta. Opinnäytetyöraportti sisältää teoriaosuuden sekä toiminnallisen osuuden arvioinnin. Tuotoksena opinnäytetyöstä syntyi Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreänmetsässä -draamatarina sekä ohjeopas draamatarinan toteuttamiseen.

Draamatarinan toteutusta varten perustettiin äiti-lapsipareista koostuva pienryhmä. Ryhmä kokoontui kolme kertaa kesäkuussa 2014. Toimintaan osallistuneet parit osallistuivat jokaiseen toimintakertaan. Tavoitteiden toteutumista arvioitiin ryhmältä saadulla palautteella sekä toiminnan aikana tehdyillä havainnoilla.

Palautteiden sekä havaintojen perusteella voidaan todeta draamatarinan tukeneen lapsen ja äidin välistä vuorovaikutusta ja draamatarinan olleen sopiva työväline vuorovaikutuksen tukemiseen. Jatkotutkimusaiheena opinnäytetyölle voisi olla Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä -draamatarinatoteutuksen ohjaaminen useille äiti-lapsipareilla, jolloin opinnäytetyön tulos olisi paremmin yleistettävissä.

Asiasanat: vuorovaikutus, draamakasvatus, toiminnalliset menetelmät

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Service

VASKIN, PAULIINA:

The adventure of the little hedgehog in
the Forest of the chlorophyll –pretext for
supporting the interaction between
mother and child

Bachelor's Thesis in Social pedagogy for work with children and young people
57 pages, 27 pages of appendices

Autumn 2014

ABSTRACT

The topic of this functional thesis is supporting the interaction between mothers and children using stories. The goal of the thesis was to plan the story with the help of the model by Allan Owens and Keith Barber. The objective of the thesis was to support the interaction between mothers and children. The commissioner of the thesis was Säröperheelle tueksi -action.

The thesis consists of two separate parts: the report and the guide for drama. The report contains a theoretical part and evaluation of the functional part. The product of this thesis was the Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä -story and a guidebook for implementing the drama.

For the implementation of the drama, a group of mothers and their daughters was formed. The group met three times in June 2014. All pairs took part in the activities every time. The objectives of the activities were evaluated using a feedback survey and other observations.

Based on the feedback and observations it can be said that the drama supports the interaction between children and their mothers and it is an appropriate tool to use to support interaction. Because the Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä -story was tested with only one group, further research should be conducted with other groups to confirm the results of this thesis and make them more reliable.

Key words: interaction, drama, functional methods

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	3
3	LAPSEN JA VANHEMMAN VUOROVAIKUTUS	4
3.1	Psykologinen syntymä	5
3.2	Kiintymyssuhdeteoria ja kiintymyssuhteen merkitys sosiaalisille taidoille	6
3.3	Vuorovaikutuksen muodot	10
3.3.1	Avoin- ja ei-avoin kielellinen kommunikaatio	10
3.3.2	Kielellinen ja ei-kielellinen kommunikaatio	11
3.4	Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen	12
3.4.1	Intersubjektiivisuus	13
3.4.2	PACE-asenne	15
3.5	MIM-havainnointi osana lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen havainnointia	16
4	DRAAMA TOIMINNALLISENA MENETELMÄNÄ	20
4.1	Draaman historia ja taustateoriat	20
4.2	Draama käsitteenä	21
4.3	Draaman piirteet	22
4.4	Prosessidraama ja draamatarina	23
5	DRAAMA VUOROVAIKUTUKSEN TUKIJANA	26
6	AIEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA	27
7	TOTEUTUS	30
7.1	Toiminnan ideointi	30
7.2	Toimeksiantaja	30
7.3	Toimintaan osallistuneet äiti-lapsiparit	31
7.4	Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä draamatarinan suunnittelu	32
7.5	Toteutuskerrat	39
7.5.1	Ensimmäinen toteutuskerta	39
7.5.2	Toinen toteutuskerta	41
7.5.3	Kolmas toteutuskerta	43
7.6	Draamatarina työkaluksi toimeksiantajalle	45

8	TOTEUTUSKERTOJEN ARVIOINTIA JA HAVAINNOINTIA	46
8.1	Toteutuskertojen havainnointia	46
8.2	Palautteet toteutuskerroista	49
8.3	Palautekysely	51
9	POHDINTA	54
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Hektisessä ja vaativassa yhteiskunnassa lapsen ja vanhemman vuorovaikutussuhteen tukeminen on teemana ajankohtainen. Kiireisen elämänrytmin vuoksi lasten ja vanhempien yhteinen aika on koetuksella. Lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta on oleellisen tärkeää turvata kiintymyskeskeinen vanhemmuus.

Lapsen ja vanhemman välinen varhainen vuorovaikutus sekä kiintymyssuhteen laatu vaikuttavat lapsen kehitykseen sekä myöhäisempien ihmissuhteiden luomiseen (Keltikangas-Järvinen 2012, 28, 39-40). Varhaisessa vuorovaikutuksessa olevia ongelmia voidaan hoitaa (Mäntymaa 2006,11). Hoitamalla kiintymyssuhdetta sekä puuttumalla varhaiseen vuorovaikutukseen voidaan vaikuttaa lapsen kehitykseen sekä ennaltaehkäistä lasten mielenterveydellisiä ongelmia. (Salo 2011, 7.)

Kautta aikojen lapset ovat tehneet esityksiä, keksineet satuja ja valmistaneet omia lurituksia ja lauluja. Varsin usein lasten taiteellinen toiminta jää kuitenkin aikuisilta huomaamatta. (Kotka 2011, 11.) Draama-asiantuntijoiden Allan Owensin ja Keith Barberin (1998) kokemuksen mukaan draama on toimiva työmuoto useille kohderyhmille. Draamatarina antaa mahdollisuuden lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen käsittelyyn, koska se sisältää sellaisia elementtejä, jotka ovat omiaan vuorovaikutussuhteen tukemiseen. Näitä elementtejä ovat muun muassa leikillisuus, yhdessä tekeminen, samaan asiaan keskittyminen, ei-kielellinen ja kielellinen kommunikointi ja yhteinen kokeminen.

Osaksi sosionomiopintoja kuuluvat toiminnalliset menetelmät. Opintojen aikana kiinnostuin näiden menetelmien hyödyntämisestä sosiaalialan työkentällä käytännössä. Erityisesti kiinnostuin draamatyöskentelystä ja sen käyttömahdollisuuksista ryhmätoiminnassa. Tällä vuosituhannella draamasta, sadutuksesta ja tarinasäveltämisestä on tullut osa systemaattista kasvatustoimintaa (Kotka 2011,11). Tulevana lastentarhanopettajapätevyuden omaavana sosionomina tavoitteenani opinnäytetyöprosessin aikana on kehittyä draamaohjaajana sekä lisätä varhaiskasvatusosaamistani draaman osa-alueella.

Opinnäytetyön aihe sai alkunsa toisaalta omasta kiinnostuksesta draamatyöskentelyyn, toisaalta yhteistyökumppanin tarpeesta saada uusia ideoita toimintaansa. Opinnäytetyössäni hyödynnän draamaa lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukemisessa kehittämällä draamatarinan toimeksiantajani Säröperheelle tueksi -toiminnan käyttöön.

Draamatarinat on kehitetty yleisesti laajempaa käyttöä varten. Tarina on kehitetty tiettyä toimintaa ja tarkoitusta varten, mutta kuka vain voi käyttää, kehittää ja muokata sitä omaan käyttötarkoitukseen sopivaksi. Toiveena on, että Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreänmetsässä -draamatarina jäisi elämään ja voisi olla hyödyksi tulevaisuudessa mahdollisimman monelle.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää draamatarina, jonka avulla pyrin tukemaan äidin ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta.

Vuorovaikutussuhteen tukemista arvioin toiminnasta saadun palautteen sekä tekemieni havaintojen perusteella.

Opinnäytetyön draamatoteutuksen tarkoituksena on antaa lapselle ja vanhemmalle positiivinen kokemus yhdessä tekemisestä ja yhteisen vuorovaikutuksellisen hetken tuottamasta ilosta. Tarkoituksena on myös, että äidin ja lapsen välinen vuorovaikutustyöskentely jatkuisi toimintakertojen jälkeen arjessa. Jokainen lapsi ja vanhempi päättävät työskentelyn jatkumisesta, mutta toiminnan aikana pyrin innostamaan äitejä ja lapsia työskentelyn jatkamiseen antamalla heille tehtäviä, joita he voivat toteuttaa yhteisen draamatyöskentelyn päätyttyä.

Opinnäytetyön tuotoksena on tarkoitus kehittää draamatarina Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä sekä ohjeopas draamatarinan toteutukseen. Draamatarina kehitetään Allan Owensin ja Keith Barberin draamatarinan suunnittelumallin pohjalta.

Pidän toiminnallisia työmuotoja sosiaalialalla monipuolisina ja hyvinä menetelminä. Toiminnallisten työmenetelmien käyttö tulee kuitenkin olla harkittua ja perusteltua. Lisäksi ohjaajan tulee tuntea käyttämänsä menetelmä. Tässä opinnäytetyössä pyrin perustelemaan toiminnallisten menetelmien käytön. Lisäksi pyrin osoittamaan draaman soveltuvan vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen.

3 LAPSEN JA VANHEMMAN VUOROVAIKUTUS

Lapsi oppii vuorovaikutuksen perusmallit jo ensimmäisten elinvuosiensa aikana. Syntymästään asti vauva aistii, tuntee ja oppii. Vauvoilla on luontaisia ominaisuuksia suunnata huomionsa toisiin ihmisiin ja vuorovaikutuksessa vauvat ovat aktiivisia osapuolia (Silven 2010, 54; Mäntymaa 2006,11.) Varhainen vuorovaikutus on lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välistä vuorovaikutusta kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009,46). Vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä perustuu ensin kosketus- ja näköhavaintoihin. Kun lapsi oppii puhumaan ja hänen sanavarastonsa laajenee, lapsen mahdollisuudet vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa monipuolistuvat. (Koppinen, Lyytinen & Rasku-Puttonen 1989, 67.) Se, millaiseksi varhainen vuorovaikutus rakentuu, riippuu vanhemman herkkyydestä vastata lapsen tarpeisiin (Nurmiranta ym. 2009,46). Silvenin (2010) mukaan toimiva vuorovaikutus edellyttää vastavuoroisuutta vanhemman ja lapsen välillä ja lapsen kasvaessa vastavuoroisuus lisääntyy.

Viiteen ikävuoteen mennessä lapsen vuorovaikutustaidot ovat jo hyvin kehittyneitä. Lapsen sanavarasto on jo niin laaja, että hän pystyy sanallisesti ilmaisemaan itseään. Varhaisen vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa merkittävästi kuitenkin siihen mihin suuntaan lapsen sosiaaliset taidot lähtevät kehittymään. Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen päästään vaikuttamaan, sitä merkityksekkäämpää vaikuttaminen on.

Opinnäytetyön draamatarinaan osallistuneet lapset olivat viisi-kuusivuotiaita, sillä draamatyöskentely edellyttää, että lapsella on havaintoja ja kokemuksia ja hänellä on riittävät kielelliset valmiudet. Viisi-kuusivuotiaiden kohdalla ei voida enää puhua varhaisesta vuorovaikutuksesta, mutta varhainen vuorovaikutus sekä siihen vaikuttava kiintymyssuhde ovat niin merkittävässä osassa myöhäisemmän iän vuorovaikutustaidoille sekä sosiaalisille suhteille ettei niitä voi mitenkään sivuuttaa.

Varhaiset kokemukset muovaavat luonteenomaisia tapoja olla suhteessa toisiin ihmisiin ja tulla toimeen erilaisten tunteiden kanssa. Nämä toimintatavat eivät ole pelkästään psykologisia vaan myös elimistössä tapahtuvia toimintatapoja.

(Gerhardt 2009, 26.) Väitöskirjassaan *Early mother-infant interaction: Determinants and Predictivity* Mirjami Mäntymaa (2006) on tutkinut äidin ja lapsen välisen varhaisen vuorovaikutuksen yhteyksiä äidin mielenterveyteen, läheisiin ihmissuhteisiin ja vauvan temperamenttiin sekä varhaisen vuorovaikutuksen ennustettavuutta lapsen käyttäytymisen ja tunne-elämän oireisiin ja terveydentilaan.

Vuorovaikutuksessa keskeistä on henkilöiden välisten suhteiden luominen, tiedon välittäminen ja yhteiseen toimintaan osallistuminen (Koppinen ym. 1989, 70). Vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa lapsi oppii säätelemään omia tunteitaan ja toimimaan muiden kanssa taitavasti (Silvén & Kouva 2010, 84). Puhuttaessa lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta on tarpeellista nostaa esille käsitteet psykologinen syntymä ja kiintymyssuhdeteoria. Nämä kaksi asiaa vaikuttavat lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutussuhteessa. Sekä psykologisessa syntymässä että kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan lapsen ja vanhemman välistä pysyvää ja turvallista suhdetta, jossa puolestaan vuorovaikutussuhteella on keskeinen asema.

Margaret Mahler kuvaa eriytymis-yksilöitymis- eli psykologisen syntymän teoriassaan varhaisen vuorovaikutuksen muodostumista. Margaret Mahlerin lisäksi Daniel Stern on tutkinut lapsen varhaisen vuorovaikutuksen kehitystä. (Nurmiranta ym. 2009, 46.) Sternin ja Mahlerin teorioissa on paljon samaan, mutta myös eroavaisuuksia. Yhtäläistä Sternin ja Mahlerin teorioissa on se, että lapsen tulee irrottautua hoitajastaan erilliseksi yksilöksi. Mahlerin teoriassa irrottautumisen- ja eriytymisprosessi on pitkäkestoinen, kun taas puolestaan Stern näkemyksen mukaan irtaantuminen tulisi tapahtua ensimmäisen ikävuoden aikana (Rusanen 2011,25; Nurmiranta ym.2009,46-47).

3.1 Psykologinen syntymä

Lapsipsykologi Margaret Mahler kollegoineen esittivät ajatuksen lapsen psykologisesta syntymästä vuonna 1975 (Rusanen 2011, 25). Psykologisen syntymän teoria kuvaa ja selittää lapsen syntymästä lähtien minäelämyksen syntyprosessia. Synnyttyään lapsi on ensin täysin riippuvainen äidistään, mutta

elinikäisen prosessin aikana hänestä kehittyy lähes riippumaton yksilö. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007,19.) Psykologinen syntymä koostuu neljästä vaiheesta. Ensimmäistä kahta vaihetta kutsutaan symbioosista kuoriutumiseksi ja kahta viimeistä vaihetta erillisen minän löytymiseksi. (Vuorinen 1997, 101.)

Psykologisessa syntymässä lapselle piirtyy alustava käsitys omasta itsestä eli minästä kolmeen ikävuoteen mennessä. Jotta käsitys itsestä voi syntyä, lapsi tarvitsee jonkun henkilön, joka ottaa vastuun lapsesta, on paikalla lapsen elämässä ja luo lapsen kanssa erityisen kahdenkeskisen tunnesiteen. Tärkeää prosessissa on se, että lapsi ensin erottaa olevansa hoitavasta henkilöstä erillinen persoona ja lopulta myös hyväksyy sen. (Rusanen 2011, 25.)

Sternin teoriassa vauvan kehitysvaiheista vauvalle muodostuu ensin ydinminä ja tämän jälkeen vuorovaikutuksellinen minä. Ydinminän muodostumiseen kuuluu kehonkaava eli kokemus oman kehon rajojen hahmottamisesta sekä kokemukset omista tunteista. Vuorovaikutuksellisen minän -vaiheessa vauva on erityisen kiinnostunut ympärillään olevista ihmisistä ja reagoi herkästi kasvojen ilmeisiin. Sternin näkemyksen mukaan ensimmäisen ikävuoden tärkein kehitystehtävä on vanhemmista irtaantuminen ja oman itsenäisen toiminnan harjoittelu. Kiintymyssuhdemallit mahdollistavat itsenäisyyden harjoittelun, sillä niiden avulla vauva voi säilyttää turvallisen kokemuksen vanhemmastaan, vaikka tämä ei olisi läsnä. (Nurmiranta ym. 2009,46-47.)

3.2 Kiintymyssuhdeteoria ja kiintymyssuhteen merkitys sosiaalisille taidoille

Kiintymyssuhdeteorian kehittänyt englantilainen psykoanalyttikko John Bowlby (1907-1990) on näkemyksessään yhtä mieltä Mahlerin kanssa siitä, että lapsen hyvän kehityksen edellytys on hänelle tärkeiden aikuisten pysyvyys ja läsnäolo (Rusanen 2011,27). Syntymän jälkeen lapsi tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa ja apua elämänhallintaan liittyvien kykyjen kehittymiseksi (Hautamäki 2001,19).

Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi kiintyy häntä hoitaviin aikuisiin, mikäli saatu hoiva täyttää tietyt ehdot (Rusanen 2011, 27). Jotta lapsi voi kiinnittyä häntä hoitavaan henkilöön, täytyy hoitavan henkilön pystyä olemaan turvallinen perusta lapselle tämän tutkiessa ympäristöä. Lapsella tulisi olla mahdollisuus palata

hoitajan läheisyyteen niissä hetkissä, joissa lapsi tuntee olonsa turvattomaksi. (Hautamäki 2001, 20-24.)

Alun perin kiintymysjärjestelmä varmisti lapsen eloon jäämisen, kun tämä säilytti läheisyytensä hoitajaansa (Becker-Weidman & Shell 2008,43). Aluksi lapsi säätelee fyysistä etäisyyttä hoitajaansa ja myöhemmin kokemaansa turvallisuutta suhteessa hoitajaan. Lapsen tarvitsee kokea ensisijainen hoitaja turvalliseksi perustaksi, jotta hän voi tutkia ympäristöä vapaasti. Hoitajalta saatu läheisyys ja turvallisuus auttavat lasta siten, että lapsi voi suuntautua pois päin hoitajasta ja psyykkisesti eriytyä hänestä. Turvallinen suhde hoitajaan auttaa lasta pitämään yllä mielekästä ja hyvänolon sävyttämää kuvaa itsestä suhteessa toisiin. (Hautamäki 2001, 20-24.)

Hughes (2006, 26) pitää kiintymyssuhteen perustana henkilökohtaista turvallisuuden tunnetta. Vanhemman rakentaessa kiintymyssuhdetta lapseensa tulisi hänen ensisijaisesti varmistaa lapsen turvallisuus. Mikäli lapselta puuttuu turvallisuuden tunne, hänen täytyy keskittyä uhkan vähentämiseen. Joutuessaan vähentämään uhkaavia tekijöitä, aivojen myöhäisemmässä vaiheessa kehittyvä otsalohkon aivokuori ei pääse kehittymään.

Oppi-isältään Freudilta Bowlby otti ajatuksen varhaisen äiti-lapsisuhteen merkityksellisyydestä vuorovaikutustaitojen kehittämisessä (Hautamäki 2001, 18). Bowlby pyrki teoriallaan selvittämään, miksi ihmiset pyrkivät muodostamaan siteitä toisiinsa sekä miten ja miksi ihmissuhteiden katkeaminen tai sen uhka, aiheuttaa ahdistusta (Nurmiranta ym. 2009, 48). Teoriassaan Bowlby korostaa aikuisen ja lapsen välisten tunnesuhteiden merkitystä lapsen kehityksessä. Bowlbyn mukaan tärkeää lapsen kehitykselle on juuri aikuisen ja lapsen välinen kiinteä tunneside. Lapsi hakeutuu kiinnittymään hoitajaan ja ylläpitämään läheisyyden ja yhteyden häneen. (Hautamäki 2001, 18-20.) Tunneside muodostuu lapsen ja sen henkilön välille, jonka lapsi kokee turvallisimmaksi. Kokiessaan uhkaa, hätää tai pelkoa lapsi turvautuu aikuiseen, johon hänellä on muodostunut tunneside. (Rusanen 2011, 27.)

Keltikangas-Järvisen (2012, 26-27) mukaan kiintymyssuhteen luominen on lapsen tärkein kehitystehtävä. Kiintymyssuhde on pohja sosiaaliselle kehitykselle,

sosiaalisille taidoille sekä myös kognitiiviselle kehitykselle. Kiintymyssuhteen kautta lapsi rakentaa käsityksen itsestään itsenäisenä persoonana sekä käsityksen muiden ihmisten suhtautumisesta toisiinsa. Bowlby jaottelee kiintymyssuhteet turvalliseen, välttävään ja ristiriitaiseen kiintymyssuhteeseen. Myöhemmin kiintymyssuhdemalleihin on lisätty jäsentymätön kiintymyssuhde. (Nurmiranta 2009,48.) Väitöskirjansa tutkimustuloksissa Mäntymaa (2006,52) osoittaa varhaisen vuorovaikutuksen pulmien, erityisesti vauvan välttelevän käyttäytymisen ennustavan lapsen toistuvaa sairastelua ensimmäisten ikävuosien aikana.

Minuuden kehittymisen myötä rakentuu lapsen itsekontrolli sekä tunteiden säätely. Turvallinen kiintymyssuhde antaa lapselle tunteen siitä, että hän on arvokas ja tälle pohjalle voi rakentua hyvä itsetunto. Mikäli kiintymyssuhteessa on puutteita, voi se aiheuttaa lapsen kehityksessä häiriöitä. Lapsi voi alkaa nähdä itsensä ja muut ihmiset sekä ihmisten välisen vuorovaikutuksen kielteisesti (Keltikangas-Järvinen 2012, 26-27.) Kiintymyssuhteen puutteet voivat johtua äidin mielenterveys ja parisuhdeongelmista, äidin lapsuudenaikaisesta suhteesta omaan äitiinsä, jolloin äidin oma kiintymyssuhdemalli on voinut jäädä puutteelliseksi tai äidin läheisistä ihmissuhteista, jotka vaikuttavat käyttäytymiseen vauvan kanssa (Mäntymaa 2006, 55-61).

Varhaiset kokemukset vaikuttavat aikuisen minään. Vauvana tunnetut tunteet ja opittu tapa tunteiden käsittelyyn vaikuttaa siihen kuinka kokemuksia myöhemmin järjestetään tavalla, joka vaikuttaa käyttäytymiseen ja ajatteluun (Gerhardt 2009, 22.) Lapsen kokemus äidin saatavilla olosta silloin kun lapsi häntä eniten tarvitsee vaikuttaa siihen millaiseksi dynaaminen säätelyjärjestelmä muodostuu (Punamäki 2001, 174). Lapsen kasvuympäristöllä on merkitystä lapsen varhaisen kiintymyssuhteen laatuun. Äidin herkkyyys vastata vauvan tunneilmauksiin, on yhteydessä siihen kuinka luottavaisesti lapsi hakee vanhemmaltaan lohtua hädän hetkellä. (Silvén & Kouva 2010, 82.)

Keltikangas-Järvinen (2012, 28) osoittaa, että turvallinen kiintymyssuhde luo tarvittavaa pohjaa sosiaalisten taitojen oppimiselle. Punamäen (2001,175) mukaan tutkimusten valossa varhaiset kiintymyssuhdemallit ovat varsin pysyviä, mutta

positiiviset muutokset voivat mahdollistaa turvallisen kiintymyssuhteen kehittymisen myöhemminkin. Sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvät emotionien hallinta, mielialan säätely ja itsekontrolli, jotka perustuvat lapsuuden hoivakokemuksiin. Lapselle muodostuu ensimmäinen sosiaalinen taito kiintymyssuhteessa. Siinä lapsi oppii, miten ihmiset suhtautuvat toinen toisiinsa. Lapsi ei itse kykene solmimaan sosiaalisia suhteita, vaan lapselle tulee mahdollistaa kiintymyssuhde. Koska lapsi oppii kiintymyssuhteen kautta siitä, miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa, luo se samalla lapselle pohjan tuleville ihmissuhteille. Ne, jotka ovat kokeneet turvallisen kiintymyssuhteen lapsena, ovat aikuisina sosiaalisesti taitavia. (Keltikangas-Järvinen 2012, 28, 39-40.) Vauvaiän turvallinen ja läheinen suhde lisää suotuisaa ja vähentää epäsuotuisaa kehityskulun todennäköisyyttä. Turvallinen suhde edistää myös suotuisaa sosiaalisen kehityksen kulkua toverisuhteissa. (Silvén & Kouva 2010, 84.)

Rusanen (2011, 63-64) vahvistaa Keltikangas-Järvisen esittämää ajatusta turvallisen kiintymyssuhteen positiivisista vaikutuksista sosiaaliseen kehitykseen ja valmiuksiin toimia toisten samanikäisten kanssa. Turvallisesti kiinnittyneet lapset kykenevät helpommin tutkimaan ja oppimaan uusia asioita. He kykenevät ilmaisemaan itseään emotionaalisesti tasapainoisemmin eli avoimesti ja tilanteeseen sopivalla tavalla. Tällaisten lasten tunneskaala on laajempi, kyky ratkaista ongelmatilanteita parempi ja aggressiivisuus vähäisempää kuin turvattomasti kiinnittyneillä. (Rusanen 2011, 63-54.) Becker-Weidman ja Shell (2008, 43) lisäävät, että terveesti ja turvallisesti kiinnittyneet lapset luovat emotionaalisesti merkityksellisiä ihmissuhteita, pystyvät käsittelemään pelkoa ja ahdistusta sekä sietävät pettymyksiä ja stressiä.

Turvattomasti kiinnittyneille lapsille kehittyy heikompi tunne omasta itsestä kuin turvallisesti kiinnittyneille lapsille, koska näiltä lapsilta puuttuu suotuisa positiivinen palaute. Turvattomasti kiinnittyneille lapsille kehittyy myös herkempi vaste stressiin ja erilaiset biokemialliset mallit kuin turvallisesti kiinnittyneille. (Gerhardt 2009, 27.) Välttelevä kiintymyssuhde on todettu olevan yhteydessä taipumukseen ulkoistaa ongelmia, mikä näyttäytyy muun muassa häiriökäyttäytymisenä. Välttävä kiintymyssuhde puolestaan lisää taipumusta

sisäistä ongelmia, mikä ilmenee masennuksena ja ahdistuksena. (Silven & Kouva 2010, 84.)

Sue Gerhardt (2009) puhuu sosiaalisista aivoista, millä hän tarkoittaa sitä aivojen osaa, joka oppii miten käsitellä tunteita ja olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Orbitofrontaalinen aivokuori on se aivojen osa, jonka kehittämisellä on eniten merkitystä tunne-elämän kehitykseen. Orbitofrontaalinen aivokuori ei ole kehittynyt syntyessämme, vaan se kehittyy vauvaiästä taaperoikään asti vuorovaikutuskokemustemme myötä. Puuttellinen orbitofrontaalinen aivokuoren kehitys voi pahimmillaan merkitä tunteiden tunnistamattomuutta ja psykopaatiutta. (Gerhardt 2009, 27, 51-52.)

3.3 Vuorovaikutuksen muodot

Ympäröivä maailma on täynnä viestejä. Viestit voivat olla kielellisiä; puhuttuja tai kirjoitettuja tai ei-kielellisiä, jolloin viestejä välitetään ilmeillä, eleillä ja äänenpainoilla. Viestinnän tarkoituksena on välittää tietoa. Viestintä on inhimillistä käyttäytymistä ja yhteistoimintaa, jossa ihmisten välinen viesti vaihtuu. Yksittäisten ihmisten välinen viestintä on kohde- eli lähiviestintää. Lähiviestinnässä viesti kulkee yksilöltä toiselle ja palaute on välitöntä, kuten pienen lapsen ja äidin välisessä viestinnässä. (Koppinen ym. 1989, 27.)

Osaksi inhimillistä viestintää kuuluu palaute. Viestin lähettäjällä tulee olla herkkyyttä vastaanottajan palautteelle varsinkin silloin kun kyse on lapsen ja vanhemman välisestä viestinnästä. Herkkyys palautteelle on onnistuneen ja kehittyvän viestinnän perusedellytys. Ymmärretyksi ja kuulluksi tullut lapsi oppii ymmärtämään ja kuuntelemaan myös muita. (Koppinen ym. 1989, 29.)

3.3.1 Avoin- ja ei-avoin kielellinen kommunikaatio

Lapsen kiinnittymistyylin vaikuttaa se, miten aikuinen suhtautuu lapsen tunneperäisiin viesteihin. Silloin, kun aikuinen on tietoinen lapsen lähettämistä signaaleista, voidaan puhua avoimesta kommunikoinnista. Tällöin aikuinen havaitsee lapsen lähettämiä signaaleja, osaa tulkita niitä oikealla tavalla ja

kykenee myös vastaamaan niihin sopivalla tavalla. Tällaisen toiminnan kautta lapsi ymmärtää, että hänen viestinsä ovat tärkeitä ja ne ovat ymmärrettävissä. Avoimessa kommunikoinnissa lapsi kokee olevansa hyväksytty ja oppii kääntymään aikuisen puoleen sekä ilmaisemaan kaikki tarpeensa sellaisenaan. Lapsi oppii luottamaan siihen, että hänen tarpeensa otetaan huomioon ja niihin vastataan eli tarpeiden ilmaisu johtaa toivottuun lopputulokseen. Vaikka lapsen toiveet otetaan huomioon, se ei tarkoita sitä, että kaikki lapsen odotukset toteutetaan hänen toiveidensa mukaisesti. Aikuisen tulee arvioida lapsen toiveet ja sitten ottaa vastuu siitä, miten tilanteessa on hyvä toimia. Lapselle ei tule jättää liian suurta vastuuta kannettavaksi. Avoin kommunikointi johtaa turvalliseen kiintymiseen. (Rusanen 2011, 82.)

Ei-avoimessa kommunikoinnissa aikuisella ei ole herkkyyden kykyä vastata lapsen signaaleihin. Tällaisessa tilanteessa lapsi kokee, ettei hänen tarpeensa ole tärkeitä ja niiden ilmaiseminen on turhaa tai että tarpeita voi ilmaista valikoidusti. Tällaisen kommunikoinnin kautta lapsi voi oppia vähättelyn, nolaamisen ja ohittamisen tavat. Lapsi mallintaa käyttäytymistä ja oppii itse toimimaan samalla tavalla tulevilla vuorovaikutustilanteissa toisten kanssa. Ei-avoin kommunikointi johtaa erilaisiin turvattomiin kiinnittymismalleihin. (Rusanen 2011, 83.)

3.3.2 Kielellinen ja ei-kielellinen kommunikaatio

Ei-kielelliseen kommunikaatioon eli nonverbaaliseen kommunikaatioon sisältyvät katsekontakti, kasvojen eleet, ilmeet, äänen sävy ja rytmi. Nonverbaalissa viestinnässä korostuvat ydinajatuksot, tunteet ja pyrkimykset. Hughesin (2011, 124) mukaan tilanteissa, joissa esiintyy ristiriitoja kielellisen ja ei-kielellisen viestinnän välillä, yleensä aina ei-kielellinen viestintä voittaa.

Nonverbaalin viestinnän kautta lapselle välittyy vanhemman kokema tunnetila, hänen pyrkimyksensä ja oletuksensa lapsesta. Siinä korostuu kokemus. Eleiden ja ilmeiden kautta voi välittää lapselle joko kiinnostusta ja hyväksyntää tai kritiikkiä, arviointia ja kielteisiä oletuksia. (Hughes 2011, 125-127.)

Kielellisessä kommunikoinnissa välitetään merkityksiä sanojen kautta. Sanat auttavat asioiden käsittelyä yleisellä tasolla, tuovat esille pyrkimyksiä ja ne myös ennaltaehkäisevät väärinymmärretyksi tulemista. (Hughes 2011, 128.)

Lapsen oppiessa puhumaan hän pystyy ilmaisemaan itseään uudella tavalla. Sanavaraston laajentuessa lapsi alkaa ilmaista omaa sisäistä maailmaansa sekä myös ymmärtämään sisäisen maailman tunnetiloja, pelkoja, kiinnostuksen kohteita sekä haaveita. Lisäksi omat pyrkimykset, ajatukset ja tunteet on helpompi jäsentää. Vanhemman osoittama kiinnostus kommunikointia kohtaan edistää lapsen sanallista viestintää. (Hughes 2011, 128-129.)

3.4 Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen

Aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta on mahdollista tukea. Amerikkalainen psykologi Daniel A. Hughes (2011) kirjoittaa kiintymyskeskeisestä vanhemmuudesta ja asettaa suhteen perustaksi vanhemman ja lapsen välisen kommunikaation.

Daniel A. Hughes on kehittänyt vuorovaikutteisen kehityspsykoterapian, DDP:n. DDP on lyhenne englanninkielisistä sanoista Dyadic Development Psychotherapy. DDP –terapiaa voidaan pitää perheterapeuttisena hoitomallina, jonka perusta on kiintymyssuhdeteoriassa. DDP –hoitomallia voidaan kutsua myös kiintymyskeskeiseksi perheterapiaksi. (Becker-Weidman 2013,13.) Hughes kehitti DDP terapian hoitamaan traumaperäisestä kehityshäiriöstä kärsiviä lapsia ja nuoria sekä heistä huolehtivia aikuisia. Terapiassa lapsen ja vanhemman vääristyneitä vuorovaikutusmalleja pyritään korjaamaan ja parantamaan. (Tuovila, P. 2011.) DDP-hoitomalli keskittyy yhdessä koettuihin ja jaettuihin kokemuksiin sekä emotioiden parantamiseen (Becker-Weidman 2013,13). Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia auttaa lasta ja vanhempaa keskinäiseen luottamukseen ja läheisyyteen. Keskeistä Hughesin terapiatyöskentelyssä on ylläpitää PACE-asennetta, joka tulee englanninkielen sanoista playfulness, acceptance, curiosity ja empathy (leikkisä, hyväksyvä, utelias ja empaattinen) (Poutiainen, P.2009; Hughes 2011,87). Lisää PACE-asenteesta kerrotaan luvussa 3.4.2.

Kiintymyskeskeisen vanhemmuuden yhtenä osa-alueena Daniel Hughes pitää juuri intersubjektiivisuutta ja PACE-asennetta. Muita kiintymyskeskeistä vanhemmuutta tukevia osa-alueita ovat turvallinen ympäristö, oman kiintymyshistorian tunteminen, pohdinta ja reflektointi sekä suhteen korjaaminen. (Hughes 2011.) Opinnäytetyön draamatarinassa kiintymyskeskeisen vanhemmuuden osa-alueista PACE-asette sekä intersubjektiivisuus näyttävät vahvimmin ja siitä syystä käsitellen niitä opinnäytetyössä muita osa-alueita lähemmin.

Koska DDP sekä kiintymyskeskeisen vanhemmuuden käsite ovat Daniel A. Hughesin luomia, käytän opinnäytetyön lähteenä intersubjektiivisuuden ja PACE-asetteen määrittelyä Daniel Hughesin (2011) teosta Kiintymyskeskeinen vanhemmuus.

3.4.1 Intersubjektiivisuus

Intersubjektiivisuudella tarkoitetaan lapsen ja vanhemman välistä vastavuoroisuutta, keskinäistä toimintaa, jossa molemmat reagoivat toinen toisiinsa. Esimerkiksi kun lapsi katsoo äitiä, äiti vastaa tähän katseeseen tai toisin päin niin että äiti katsoo lasta ja lapsi katsoo takaisin. Lapsi kokee, että hän pystyy vaikuttamaan vanhempaan. Hänen aloitteensa vaikuttaa vanhempaan ja vanhemman aloitteet saavat hänessä aikaan jonkinlaisen reaktion. Tämän vastavuoroisuuden kautta lapsi oppii kommunikoimaan maailman kanssa ja se avaa samalla lapselle tien sosiaaliselle oppimiselle sekä emotionaalille, psykologiselle, kommunikatiiviselle, kulttuuriselle sekä käyttäytymiseen liittyvälle oppimiselle. (Hughes 2011, 48.)

Vuorovaikutuksellisessa suhteessa lapsi oppii muuttamaan asiat ja esineet erilaisiksi kokemuksiksi. Lapsi alkaa jäsentämään ja syventämään kokemuksia. Intersubjektiivisuudella tarkoitetaan sitä, että aikuinen on lapsen kanssa mukana kokemuksissa. Ne koetaan yhdessä lapsen kanssa ja samassa tunnetilassa, joka lapsella on. Aikuisen maailma on lapsen maailmaa laajempi, jolloin aikuinen pystyy auttamaan lasta säätelemään kokemukseen liittyviä tunteita ja rakentamaan merkityksiä. Turvallisen kiintymyksen kautta lapsi pystyy niin sanotusti antamaan

oman sisäisen maailmansa aikuisen käsiin. Samalla lapsi haluaa tietää, millä tavalla aikuinen kokee hänen kokemuksensa. (Hughes 2011, 51.)

Intersubjektiivisuuteen liittyy kolme ominaispiirrettä. Ensimmäiseksi puhutaan virittäytymisestä. Tällä tarkoitetaan sitä, että sekä lapsi ja vanhempi ovat virittäytyneet samaan tunnetilaan. Jos lapsi on vihainen, vanhempi voi yhtyä samaan tunteeseen sanattoman ilmaisun kautta. Vanhempi itse ei kuitenkaan ole vihainen, vaan toistaa lapsen ilmaisemaa tunteen rytmiä ja voimakkuutta. Vihan tunteen vallatessa lapsen mieli on tasapainoton. Vanhemman yhtyessä tunteeseen samalla rytmillä ja voimakkuudella lapsi kokee tunteen hyväksytyksi, mutta samalla lapsi aistii vanhemman tyyneyden ja se auttaa lasta saavuttamaan jälleen tasapainoisen tilan. (Hughes 2011, 53.) Draamatyöskentelyn alussa aloitusleikkejä käytetään virittäytymisenä draaman maailmaan.

Toinen ominaispiirre on samaan asiaan/kohteeseen keskittyminen. Lapsen ja vanhemman keskittyessä samaan kohteeseen, kokemuksesta tulee yhteinen. Molemmat näkevät asia omista näkökulmistaan ja tuovat siihen oman näkemyksensä avoimessa vuorovaikutuksessa. Jaetut näkemykset voivat muuttaa lapsen käsityksiä ja kokemuksia. (Hughes 2011, 53-54.) Draamatarina sisältää paljon harjoitteita, joissa äiti ja lapsi keskittyvät samanaikaisesti yhteiseen tekemiseen.

Intersubjektiivisuuden kolmas piirre liittyy jaettuihin, toisiaan täydentäviin pyrkimyksiin sekä niiden yhteistoimintaan. Pyrkimyksillä tavoitellaan parempaa toinen toisensa tuntemista, toisen seurausta iloitsemisesta, toiselta oppimista, saman asian kiinnostumisen ilmaisemista ja avointa ilmaisua jaetusta kokemuksesta. (Hughes 2011, 54-55.) Näitä samoja asioita tavoitellaan opinnäytetyön draamatarinalla.

Opinnäytetyön toteutuksessa pyritään mahdollistamaan lapselle ja vanhemmalle intersubjektiivinen kokemus. Draamatarina ja siihen liittyvät toiminnalliset osuudet voivat toimia virittävänä tekijänä yhteiselle kokemukselle, oppimiselle ja jakamiselle.

3.4.2 PACE-asenne

Sana PACE muodostuu sanoista leikkisyys, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia (englanninkieliset sanat ovat playfulness, acceptance, curiosity ja empathy). PACE-asenteessa keskeistä on se, että kaikkien oikeuksia kunnioitetaan, toisen kehittymistä vaalitaan ja rohkaistaan, eikä tämä puolestaan vaaranna toisen kehittymistä, kaikkien toiveet, ajatukset ja tunteet huomioidaan. (Hughes 2011, 87-88.) Draamatyöskentelyn alussa tehtävä draamasopimus sisältää PACE-asenteen mukaista kunnioittamista, yksilön toiveiden, ajatusten ja tunteiden huomioon ottamista. Draamasopimuksen tarkoituksena on lisätä turvallisuuden tunnetta ryhmässä. Arjessa vanhemmat ovat vastuussa lapsen turvallisuudesta ja PACE-asenne lisää tätä turvallisuuden tunnetta siten, että vanhempi osallistuu lapsen kanssa vuorovaikutukselliseen leikkiin ja kommunikointiin. Vanhemman iloisen, avoimen, lämpimän, rohkaisevan ja rakkaudellisen asenteen kautta turvallinen kiintyminen lisääntyy. (Hughes 2011, 87-88.) Toimintakerroilla jaan vastuun lapsen turvallisuudesta vanhempien kanssa. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten. Ryhmän ilmapiirin turvallisuudesta vastuu on minulla toiminnan ohjaajajana.

Leikkisyys auttaa tunnevirittäytymisessä eli samaan tunnetilaan pääsemisessä. Naurun, huumorin, lorujen ja tarinoiden sekä erilaisten leikkien avulla saavutetaan leikkisyyttä. Hyväksyntä luo turvallisuuden tunnetta lapselle. Hyväksynnässä keskeistä on lapsen erottaminen lapsen käyttäytymisestä. Lapsi hyväksytään, mutta kaikkea lapsen käyttäytymistä ei voi hyväksyä. Kun lapsi kokee olevansa hyväksytty, on käyttäytymisongelmienkin ratkaisut helpompi tehdä lapsen osallistuessa selvittelyyn aktiivisesti. (Hughes 2011, 89-93, 97-100.)

Vanhemmilta tarvitaan uteliasta asennetta lasta kohtaan. Lapsi näkee, miten hän vaikuttaa vanhempiin ja alkaa tiedostaa omaa itseään ja toimintojaan paremmin. Uteliaisuuden kautta lapsen ja vanhemman vuorovaikutus kasvaa ja kehittyy. Utelias asenne joutuu koetukselle lapsen kasvaessa. Kurinpito lisääntyy ja vanhempi ei välttämättä enää jaksa olla kiinnostunut lapsen motiiveista lapsen toistaessa vääränlaista käyttäytymistä kerta toisensa jälkeen. Tällaisessa tilanteessa lapsi saattaa alkaa olettaa, että hänessä on jotain vikaa. Aikuisen

ilmaistessa avoimesti kiinnostuksensa lapsen toimintaa kohtaan, lapsi alkaa myös itse kiinnostua sisäisestä maailmastaan ja oppii tunnistamaan ajatuksiaan ja tunteitaan. (Hughes 2011, 106-109.)

Vanhempi suhtautuu lapsen empaattisesti osallistumalla lapsen tunteisiin. Sen kautta vanhemman on mahdollista päästä osalliseksi lapsen kokemuksesta ja hän voi jakaa sen yhdessä lapsen kanssa. Aina vanhemmat eivät luota empatian kykyyn. Sen sijaan lapselle halutaan ehkä opettaa ongelmanratkaisua tai vanhempi korjaa ongelman itse. Empatian kautta vanhempi osoittaa luottavansa lapsen kykyyn ratkaista ongelma ja näin luottamus muuttuu lapsessa itseluottamukseksi. (Hughes 2011, 113-116.)

PACE-asenteeseen liittyvää leikkimielisyyttä, hyväksyntää, uteliaisuutta ja empatiaa pyritään tuomaan esille ja konkreettiseksi kokemukseksi opinnäytetyössä. Draamatarinan Pikkusiili kokee näitä asioita äitisiilin kanssa ja ryhmään osallistuville vanhemmille ja lapsille halutaan tarjota mahdollisuus kokea PACE-asennetta erilaisten leikkien ja toiminnan avulla. Toimintojen välityksellä halutaan antaa vanhemmalle ja lapselle kokemus siitä, että yhdessä tekeminen on arvokasta ja mukavaa ja sitä on mahdollista toteuttaa pienillä asioilla perheen arjessa.

3.5 MIM-havainnointi osana lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen havainnointia

Vuorovaikutushavainnointia on perheen ulkopuolisen työntekijän tekemät havainnoinnit lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta erilaisissa tilanteissa. Havaintojen on tarkoitus antaa tietoa vanhempi-lapsisuhteesta. Laadukkaalla arvioinnilla pystytään selvittämään vanhemman kykyä toteuttaa vanhemmuuden perustehtäviä sekä antaa käsitys lapsen emotionaalisesta hyvinvoinnista (Salo & Mäkelä 2007, 7, 19.)

Työmallit vuorovaikutuksen havainnointiin vaativat tekijältään kouluttautumista ja perehtymistä (Salo 2011, 8-9). Tehdessä havaintoja lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta, havainnoitsijan tulisi kiinnittää huomiota niihin

vuorovaikutuskuvioihin, jotka olisivat osa lapsen ja vanhemman välistä kontaktia myös luonnollisissa olosuhteissa. (Salo & Mäkelä 2007, 25.)

Havainnoiteja tehdessä ei-kielellisen vuorovaikutuksen havainnointi on tärkeää, sillä ei-kielellistä vuorovaikutusta on vaikea teeskennellä. Ei-kielellisiä seikkoja havainnoitaessa huomio kiinnitetään asentoihin, ilmeisiin, lähestymisiin ja välttämisiin. Merkityksellistä vuorovaikutustilanteissa on havainnoida sitä kuinka useasti samat vuorovaikutuskuviot toistuvat. Seuraamalla käyttäytymisen tasojen ristiriitaisuutta, saadaan käsitys siitä, onko kyseessä lapsen ja vanhemman välinen aito tunneyhteys. Oleellista on myös seurata miten ristiriidat ratkaistaan sekä millaisena parin välinen tunneilmaisu välittyy. Vuorovaikutusta arvioidaan aina lapsen näkökulmasta. (Salo & Mäkelä 2007, 25.)

1970-luvulla psykiatri Daniel Stern alkoi tutkia äitien ja vauvojen välistä vuorovaikutusta videoavusteisesti. Sternin tutkimustyötä ohjasi John Bolbyn ja Mary Answorthin luoma kiintymysteoria. (Gerhardt 2009, 16.) Myöhemmin videohavainnoinnista on tullut Suomessa keskeinen työväline havainnoitaessa varhaista vuorovaikutusta (Salo 2011, 8). Mirjami Mäntymään (2006) väitöskirjatutkimuksessa käytettiin myös yhtenä tutkimusmenetelmänä videohavainnointia. Videohavainnoinnilla arvioitiin äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta videoimalla vauvan ja äidin seurusteluhetki (Mäntymaa 2006, 39-50).

Videohavainnointityöskentelyllä voidaan tukea konkreettisesti vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Havainnoinnissa keskitytään kahteen kiintymyssuhteen kannalta keskeiseen alueeseen: lapsen itsenäiseen tutkimiseen ja aloitteiden tekemiseen sekä lapsen rauhoittamiseen ja hänelle turvan tarjoamiseen. Nämä ovat turvallisen kiintymisen kannalta vuorovaikutuksen tärkeimmät osa-alueet. Keskeistä on myös havainnoida kuinka lasta rajoitetaan. (Salo 2011, 8-9.)

MIM-havainnoinnin on kehittänyt Marian Marschak 1960-luvulla (Salo & Mäkelä 2007, 23). MIM-havainnointi tutkii vanhemman ja lapsen välistä suhdetta puolistukturoidulla videohavainnoinnilla. MIM-havainnoinnissa tutkitaan kiintymysmallien rakennusaineita kuten emotionaalista vuorovaikutusta, sensitiivisyyttä, hoivaa, kykyä rauhoittaa lapsi fyysisellä kosketuksella, kykyä

ohjata ja rajoittaa lasta, leikkisyyttä, kykyä innostaa, haastaa ja leikkiä. MIM-havainnoinnin aikana lapsi ja vanhempi leikkivät ja tekevät yhdessä lyhyitä lapsen kehityksen mukaisia tehtäviä. (Salo 2011, 5, 12.)

MIM-havainnoinnissa vuorovaikutustyylin arviointiin käytetään arviointiasteikkoa, jossa 5 ja 4 kuvaavat hyvää ja välttävää, 3 vaihtelevaa, 2 ja 1 niukkaa ja olematonta. Kuviossa 1 kuvataan MIM-havainnoinnissa arvioitavia asioita.

Arvioitava kokonaisuus	Mitä arvioidaan aikuisen toiminnassa	Mitä arvioidaan lapsen toiminnassa
Jäsentäminen: lapsen kehitystasoinen suuntaaminen	Vanhemman kyky ohjata ja kannustaa	Lapsen yhteistyökyky ja innostuneisuus
Emotionaalinen vastavuoroisuus ja aloitteellisuus	Vanhemman emotionaalinen vastavuoroisuus ja aloitteellisuus	Lapsen emotionaalinen vastavuoroisuus ja aloitteellisuus
Hoivaavuus	Vanhemman kyky toimia hoivahahmona	Lapsen asettautuminen hoivatilanteeseen
Leikkisyys	Vanhemman leikkisyys	Lapsen leikkisyys
Mielikuva lapsesta vauvana	Kerro lapselle siitä kun hän oli pieni	-

KUVIO 1. MIM-havainnoinnin osa-alueet

Videohavainnoinnin toteuttaminen opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa olisi ollut hankala toteuttaa. Toteuttaminen olisi vaatinut videokalustoa, erityistä sensitiivisyyttä, yhdessä videoinnin läpikatsomista ja palautteen antamista vanhemmille. Videohavainnointityöskentely olisi vaatinut enemmän aikaa, kuin toteutuskertoihin oli varattu. Ryhmämuotoisessa toiminnassa videohavainnointi olisi ollut lisäksi haastavaa toteuttaa.

Koska draamatoteutuksissa ei käytetty havainnointiin videokuvaamista, ei tilanteita voida arvioida MIM-arviointiasteikon tarkkuudella. Arviointiasteikon käyttö vaatisi perehtyneisyyttä ja lisäkouluttautumista. Opinnäytetyössä tilanteiden havainnoinnissa on vain pyritty kiinnittämään huomiota lapsen ja äidin välisessä vuorovaikutuksessa MIM-asteikon teemoihin, lukuun ottamatta äidin mielikuvaa lapsesta vauvana.

4 DRAAMA TOIMINNALLISENA MENETELMÄNÄ

Draama on kuulunut osaksi kulttuuria ja yhteiskuntaa sivilisaation alusta asti. Draamatyöskentelyn kautta lapsi on sidoksissa kulttuuriin ja hän oppii ymmärtämään itseään sekä muita, sillä draama antaa kehyksen ajatusten ja tunteiden tutkimiselle ja niiden ymmärtämiselle. (Bowell & Heaps 2005, 13.)

Osa draaman lähdemateriaalista on vanhempaa kuin mitä yleisesti suositellaan opinnäytetöissä käytettävän. Valinta kyseisten lähteiden käyttöön perustuu tekemääni havaintoon lähdemateriaalista. Draama aihealueena tekee selkeästi kaksi aaltoa, joista ensimmäinen ajoittuu 1900-luvulle ja toinen 2010-luvun taitteeseen. 1990-luvulla draama teki tuloaan Suomeen ja rantautui osaksi opetussuunnitelmaa (Heinonen 1994,3). Eri koulukunnat kävivät 1990-luvulla varsin värikästä keskustelua siitä mitä draama on ja mikä on sen asema opetuksessa (Kuuluvainen 1994, 10). Draamatyöskentelyn toinen aalto sijoittuu viime vuosiin. Viime vuosien aikana on julkaistu ohjaajien ja opettajien käyttöön soveltuvia teoksia, joiden ensisijainen tarkoitus on innostaa ammatillaisia draaman käyttöön. Uudet teokset sisältävät ideoita draamatoteutuksiin, mutta käsittelevät vähän draaman teoriaa.

Silloin kun ei käytetä valmiita ammattilaisten suunnittelemaa toimintakokonaisuuksia vaan draamaprosessi suunnitellaan alusta asti itse, pidän tärkeänä draaman termistön ja taustan tuntemista. Tästä syystä opinnäytetyössä esitellään draamaa 1990-luvulta alkaen.

4.1 Draaman historia ja taustateoriat

Draamaopetus sai alkunsa Englannissa 1900-luvulla (Owens & Barber 1998, 12). Se mitä draamalla tarkoitetaan oppiaineena, riippuu siitä mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Näkökulma määräytyy sen mukaan, mihin draaman ajatellaan perustuvan ja mitkä ovat sen kulttuuriset juuret. Toisistaan voidaan erottaa kaksi koulukuntaa, joilla on oma määritelmänsä draamalle ja sen tavoitteille. (Kuuluvainen 1994,10-11.) Draaman juuret ovat teatterissa ja edelleen toisen koulukunnan mukaan draamassa tärkeää on teatterin tekeminen ja taiteelliset

tavoitteet (Heinonen, 1994, 3; Kuuluvainen 1994, 10). Toinen koulukunta mieltää teatterin kasvatus- ja oppimismenetelmäksi (Kuuluvainen 1994, 10-11).

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys perustuu Boltonin ja Neelandsin näkemykseen draaman taustasta ja tarkoituksesta. Boltonin ja Neelandsin näkemyksistä draamasta haluan nostaa esille kaksi opinnäytetyön kannalta keskeistä asiaa: Boltonin näkemyksessä korostuvan yksilöllisen kokemuksen ja sosiaalisen kontekstin sekä Neelandsin näkemyksen pitää draamaa metodina oppia jotakin muuta kuin itse draamaa. (Kuuluvainen 1994, 14-15.) Lisäksi pidän tärkeänä tietona nostaa esille, että Boltonin näkemys pohjautuu pedagogiseen draamaan (Heinonen 1994, 4). Käsitettä pedagoginen draama käytetään silloin, kun halutaan painottaa draaman merkitystä opetuksen muotona ja menetelmänä ja opetus tapahtuu draaman keinoin (Häkämies 2007, 52). Pedagogiseen lähestymistapaan kuuluu olennaisesti leikki ja sen tutkiminen (Heinonen 1994,4-5). Opinnäytetyön draamatarinassa leikki on toiminnan keskiössä. Toiminnan on tarkoitus myös tuottaa osallistujilleen elämyksiä.

4.2 Draama käsitteenä

Draaman käsitteistölle ei ole olemassa yhtä virallisesti hyväksyttyä ja määriteltyä sanastoa. Englannin kielessä draamatyöskentelyn yhteydessä käytetty sanasto on vakiintuneempaa kuin suomen kielessä. Englannin kielessä drama tarkoittaa jäsentynyttä toimintaa ja theatre tarkoittaa teatterirakennusta, jossa yleisö seuraa esityksiä. Suomen kielessä draamalla on viitattu näytelmäkirjallisuuteen ja teatterilla on tarkoitettu sekä toimintaa, että paikkaa, jossa toiminta tapahtuu. (Owens & Barber 1998, 6.) Suomen kielessä lainasana draama on myös tarkoittanut aiemmin näytelmää, mutta 1960-luvulta lähtien sillä on tarkoitettu luovan puheilmaisun harjoitusmuotoa sekä opetusmenetelmää. (Heinonen 1994,3).

Tänä päivänä draama-sanaa käytetään yhä enemmän kasvatustoiminnan muotona, jolle olennaista on toiminnan aikainen prosessi, eikä niinkään itse tuotos kuten teatterissa (Kotka 2011, 11,17). Koska toiminnan aikainen prosessi on draaman keskiössä, käytetään draamatyöskentelystä tänä päivänä varsin usein nimitystä

prosessidraama. Opinnäytetyössä draamaa lähestytään prosessidraaman näkökulmasta.

4.3 Draaman piirteet

Draamatyöskentelyssä keskeistä on leikillisuus, vuorovaikutus, keskeneräisyyden hyväksyminen, kollektiivinen eli yhteisöllinen kokemus, ryhmän valintojen moniäänisyys, eettisten periaatteiden kunnioitus sekä prosessin merkityksen korostuminen. Lisäksi draamalle olennaista on yksin ja yhdessä tekemisen kokemus. (Kotka 2011, 11-12.)

Draama ja leikki ovat hyvin lähellä toisiaan. Sekä leikissä että draamassa olennaista on prosessi, mutta draamalle on olennaista aina tavoitteet, joita leikillä ei välttämättä ole. Draama pohjautuu kokemuksiin ja mielikuviin. Jotta lapsi voi kuvitella, täytyy hänellä olla havaintoja ja kokemuksia. (Heinonen 1994, 14-15.)

Draamatyöskentelyn kautta aikuiselle ja lapselle annetaan tilaisuus ”ottaa leikki vakavasti” samalla kun mahdollistetaan heille tilanteesta oppiminen. Hannu Heikkinen (2004,80) käyttää draamakasvatuksessa termiä vakava leikillisuus, joka pitää sisällään muun muassa ajatuksen siitä, että draamakasvatuksen leikillisuus mahdollistaa sellaiseen vakavuuteen, joka pelkästään keskustelemalla tuntuisi liian vaikealta. Heikkisen (2004,78) mukaan draaman maailmassa leikillisuus on hauskaa ja vakavaa sekä leikillistä ja tutkivaa. Draamatyöskentelyn on todettu olevan motivoiva tekijä oppimiselle ja edistävän laadullista oppimista.

Laadullisella oppimisella tarkoitetaan asian syvällisempää tiedostamista ja haltuunottoa pinnallisen omaksumisen ja tiedon varastoinnin sijaan. (Heikkinen 2004, 78.) Draamatarinoiden kautta voidaan hyödyntää erilaisia oppimistyylejä, toimintoja sekä ryhmätyön muotoja. Draamatyöskentelyllä draamaprosessin kautta voidaan vaikuttaa osallistujiin. (Owens & Barber 1998, 10-11.) Draaman vaikuttavuudessa olennaista on se, kuinka osallistuja kykenee eläytymään toisen tilanteeseen ja esteettiseen kahdentumiseen. Esteettisellä kahdentumisella tarkoitetaan todellisen ja fiktiivisen maailman samanaikaista läsnäoloa sekä todellisuuden ja fiktion elävää suhdetta (Heikkinen 2004,102-103). Hyvin toteutettuna draamalla on vaikutusta myös kielen ja kirjallisuuden ymmärtämisen

kehittymiselle, lapsen itsetunnolle sekä ihmisten välisten vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten suhteiden laajemmalle tiedostamiselle ja ymmärrykselle. (Owens & Barber 1998, 10-11.)

Draama edistää laadullisen oppimisen lisäksi kollektiivista toimintaa, kriittistä pohdintaa, demokratiaa sekä tunnetilojen tunnistamista ja tunteiden käsittelemistä (Kotka 2011,17). Oppiminen tarkoittaa uuden perspektiivin saamista todellisuuteen, jolloin osallistuja mielessään luo uusia merkityksiä ja tulkintoja. Uusi perspektiivi muuttaa osallistujan suhdetta itseen, muihin, luontoon ja elämään. Draamassa yksilö luo merkityksiä tulkitsemalla omia kokemuksiaan. (Häkämies 2007, 21.)

4.4 Prosessidraama ja draamatarina

Prosessidraama on eräs draaman työskentelytapa, jossa juonellinen eteneminen ja toiminnan rakenne on suunniteltu etukäteen. Toiminnan lähtökohtana on käsiteltävä aihe. Prosessidraama perustuu etukäteen suunniteltuun tarinaan, jonka pohjalta ryhmä rakentaa draamallista fiktiota ohjaajan kanssa. Prosessidraamassa tarinaa viedään eteenpäin vuorottelemalla toiminnallisia osia ja keskusteluja. (Karkkulainen 2011, 14-15.) Opinnäytetyön toiminnallinen osio koostuu Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä -draamatarinatoteutuksesta sekä toimeksiantajalle tehdystä ohjeoppaasta, jonka avulla toimintakokonaisuus on toistettavissa. Toimintakokonaisuudessa kyse on prosessidraamasta. Työssä prosessidraaman sijaan käytetään termiä draamatarina, sillä toimintakokonaisuus on suunniteltu käyttäen apuna Owensin ja Barberin mallia draamatarinan suunnitteluun. Opinnäytetyössä draamatarinalla tarkoitetaan kolmesta toimintakerrasta koostuvaa kokonaisuutta, joka sisältää Pikkusiilistä kertovan sadun sekä toiminnalliset harjoitteet. Kirjallisuudessa prosessidraama ja draamatarina -termiä käytetään rinnakkain.

Draamatarina pitää sisällään suunnitellun toiminnan dramaturgian eli toiminnan sisällön ja jäsenellön rakenteen mukaan lukien toteutettavan tarinan. Tarina on muodoltaan avoin, jolla tarkoitetaan sitä, että toimintaan osallistuva ryhmä vaikuttaa siihen millaiseksi toiminta ja siinä kehittyvä ryhmäprosessi muodostuu. (Owens & Barber 1998, 6-9.) Opinnäytetyön draamatarinassa kertomuksen avoimuus huomioidaan tarinassa. Tarinan lopun ryhmä päättää saduttamalla.

Tämän opinnäytetyön draamatarinan aiheeksi valikoitui äidin ja lapsen välinen vuorovaikutus, sen merkittävyyden takia. Sosiaalialalla työskennellessäni sekä alan kirjallisuutta ja tutkimuksia lukiessani, olen toistamiseen törmännyt siihen kuinka lapsena saadut vuorovaikutuskokemukset sekä vanhemman ja lapsen välinen kiintymyssuhteen laatu vaikuttavat identiteetin muodostumiseen sekä myöhempiin vuorovaikutussuhteisiin. Aihetta lähestyttiin Pikkusiilistä ja äitisiilistä kertovan draamatarinan kautta.

Draamatarinaa suunnitellessa tärkeää oli se, että kohderyhmän on helppo samaistua draamatarinan hahmoihin, siksi draamatarinaan luotiin äiti-lapsi suhde. Koska kohderyhmässä oli pieniä lapsia, tärkeää heidän kohdallaan oli tarinan sadunomaisuus ja siksi ihmishahmojen sijaan valittiin eläinhahmot. Eläinhahmojen valintaan vaikutti lisäksi se, että äidin kannalta draamatarinassa liikuttiin herkällä alueella. Toiminnan oli tarkoitus antaa positiivisia yhdessä tekemisen ja kokemisen hetkiä äidille ja lapselle sekä koko ryhmälle, omien mahdollisesti kipeiden ja ikävien tunteiden pinnalle nostamisen sijaan. Eläinhahmojen kautta äideille pyrittiin tuomaan kepeyttä draamatyöskentelyyn sekä pitämään hahmoon samaistuminen pinnallisempänä. Draama toimii ikään kuin keinona etäännyttää hämmentävät asiat, jolloin niitä voidaan tarkastella turvallisemmin välimatkan päästä (Kotka 2011, 17). Eläinhahmoksi valikoitui siili, koska haluttiin valita eläin, joka on toisaalta lapsille tuttu, mutta ei liian yleinen. Hahmon piti lisäksi olla sellainen, josta äiti huolehtii tämän ollessa pieni, joka asuu kohderyhmälle tutussa ympäristössä ja joka on tekevä, tunteva ja ajatteleva.

Draamatarinan kehittämissä sekä draamaprosessin suunnittelussa noudatettiin Owens:n ja Barberin kehittämää mallia, johon perehdytään tarkemmin työn myöhemmässä vaiheessa. Draamatoiminnan rungon suunnittelemisessa hyödynnettiin lisäksi Riika Kotkan (2011) jäsenystä draaman työskentelyvaiheista. Työskentelyvaiheita ovat virittäytyminen, draamasopimus, satu, draama, pohdinta sekä lopetus.

Draamatyöskentelyssä toimintaa vetävällä opettajalla tai ohjaajalla on suuri merkitys. Ohjaajan on ohjaamisen lisäksi kuunneltava ryhmäänsä (Kotka 2011,11). Hyvä draamaopettaja on innostunut ja tietää käsiteltävästä asiasta (Owens & Barber 1998, 11).

5 DRAAMA VUOROVAIKUTUKSEN TUKIJANA

Draama toimii vuorovaikutuksen tukijana monesta eri syystä, koska draamatyöskentelyllä ja vuorovaikutuksen kehityksellä on monia yhteisiä tekijöitä. Jo pienestä lähtien lapsi osoittaa kiinnostuksensa toisiin ihmisiin. Ilmaisemalla omat tarpeensa ensisijaiselle hoitajalleen, hän odottaa tarpeensa täytettävän. Tapa, jolla hoitaja vastaa lapsen tarpeisiin, luo pohjan hoitajan ja lapsen vuorovaikutukselle. Vaikka pohja vuorovaikutukselle luodaan varhain, voidaan siihen vaikuttaa myöhemmillä positiivisilla kokemuksilla. (Punamäki 2001, 174; Silvén & Kouva 2001,82.) Opinnäytetyön draamatarinalla on tavoitteena tarjota lapselle ja vanhemmalle yhteinen positiivinen kokemus.

Aiemmin toteamani hektinen elämäntapa luo omat haasteet kiintymyssuhteen kehitykselle. Draamatarina mahdollistaa äidille ja lapselle hetkeen pysähtymisen ja tilanteessa toistensa kokonaisvaltaisen huomioimisen. Draamatarinan aikana äiti on lapsensa saatavilla. Draamatyöskentelylle luonteen omaista on toisen ajatusten kuunteleminen ja muiden mielipiteiden kunnioittaminen. Tullessaan äitinsä kuulluksi lapsen itsetunto vahvistuu.

Draamatarinaan on valittu vuorovaikutusta tukevia harjoitteita, jotka sisältävät hoivaa, kosketusta ja katsekontaktia, mutta myös sanallista vuorovaikutusta, jossa erityisesti korostuu lapsen puheellinen ilmaus ja äidin kuuntelutaito. Draamatyöskentelyssä korostuu vastavuoroisuus, joka on hyvin olennainen osa vuorovaikutustaitoja. Vuorovaikutuksessa keskeistä on yhteiseen toimintaan osallistuminen. Draamatarinan aikana keskitytään yhteiseen toimintaan jatkuvasti. Lisäksi draamatyöskentelyssä on hyvin tärkeää turvallisuuden tunteen kokeminen niin fyysisesti kuin henkisesti. Turvallisuuden tunne on keskeinen osa kiintymyssuhdeteoriaa.

Silven (2010) toteaa, että yleisesti äidit ovat hoivaajia ja lapsen perustarpeista huolehtivia, kun taas puolestaan isät ottavat hassuttelijan roolin. Draamatarinassa äidille mahdollistetaan leikkiin osallistuminen lapsen kanssa. Draamatarinan aikana pyrin osoittamaan äideille, ettei leikkiminen lapsen kanssa vaadi ihmeitä, jotta he rohkaistuisivat jatkamaan leikkimistä lapsen kanssa jatkossa.

6 AIEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA

Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkimuksellisenä lähteenä Annukka Häkämiehen (2007) akateemista väitöskirjaa *Metodilla on merkitys -muodolla on mieli* sekä Mirjami Mäntymaan (2006) englanninkielistä väitöskirjaa *Early mother-infant interaction: Determinants and Predictivity*. Muita opinnäytetyön aihealueesta tehtyjä väitöskirjoja ovat muun muassa Erkki Laakson (2004) kasvatustieteen väitöskirja *Draamatyöskentely tuottaa syvällistä oppimista* ja Riitta Väänänen (2013) väitöskirja *Toimiva vuorovaikutus perheissä ehkäisee lasten psyykkisiä häiriöitä*.

Melinda-tietokannan kautta monihaku prosessidraama tuotti 81 tulosta, draama ja vuorovaikutus tuottivat yhdessä 29 tulosta, draamatarina 4 tulosta ja lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen tuotti tulokseksi yhden viitteen. Draamatarina ja lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen yhdessä eivät tuottaneet tulosta. Prosessidraama haun tuloksista käytän opinnäytetyössä hyödynseni monia tekstiaineistoja kuten Pamela Bowell:n ja Brian Heap:n teosta *Prosessidraama – polkuja oppettamiseen ja oppimiseen*, Marjukka Karkulaisen teosta *Siivet selkään, draamakengät jalkaan* sekä Allan Owensin ja Keith Barberin teosta *Draama toimii*. Melindan haun tuloksista lähimpänä opinnäytetyötä on Oulun seudun ammattikorkeassa tehty opinnäytetyö *Yhteinen aarre: lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta tukeva peli*. Toiminnallisena opinnäytetyönä on kehitetty lautapeli, jonka tarkoituksena on tarjota vanhemmalle ja lapselle mukava yhdessä koettu toiminnallinen hetki. Pelin tavoitteena on tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta pelissä suoritettavien tehtävien avulla. (Herranen 2009.) Erona opinnäytetyöhöni *Yhteisessä aarre -pelissä* toiminta rakentuu lautapelin ympärille. Peliä pelataan kertaluonteisesti, jolloin se ei ole jatkuva prosessi, kun taas puolestaan opinnäytetyöni draamatarina rakentuu kolmesta toimintakerrasta muodostaen jatkuvan prosessin. Väitöskirjoja Melinda –tietokannan kautta haulla löytyi kolme. Väitöskirjojen aiheina olivat lähikehityksen vyöhykkeet lasten leikissä, draama puhe- ja kehitysvammaisten ihmisten yhteisöllisenä kuntoutuksena ja kokemuksena sekä audiovisuaalinen draama.

Theseus-verkkokirjastosta hakusanat draama ja vuorovaikutus tuottivat tulokseksi 655 opinnäytetyötä ja prosessidraama hakusana tuotti tulokseksi 96 opinnäytetyötä. Opinnäytetöitä on tehty muun muassa päivähoitoon ja ala- ja yläkouluihin. Draamatarinaa lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutussuhteen tukemiseen ei löytynyt haulla, mutta sen sijaan lasten sosiaalisten suhteiden tukemisesta draaman avulla löytyi varsin tuore opinnäytetyö Draamamatka ystäväystymisen tukemiseksi (Enckell & Parviainen 2014). Lisäksi opinnäytetyötä teemaltaan lähellä olevia opinnäytetöitä löytyi aiheilla nuoren äidin äitiyden tukeminen draaman keinoin (Bäckman 2011) sekä lastenlasten ja isovanhempien vuorovaikutuksen tukeminen luovin toiminnallisilla menetelmin (Turpeinen & Virtanen 2013). Toiminnallisessa opinnäytetyössä, jossa draaman keinoin pyrittiin tukemaan äitiyttä, eroaa opinnäytetyöstäni ryhmän kokoonpanolla. Nuorien äitien ryhmässä lapsien hoidosta vastasivat työntekijät äitien osallistuessa ryhmään (Bäckman 2011). Opinnäytetyöni draamatarinaan osallistuvat äidit yhdessä lapsensa kanssa.

Sanahaku draamatarina Theseuksessa tuotti tulokseksi 27 opinnäytetyötä ja fraasi ”lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen” tuotti tulokseksi 13 opinnäytetyötä. Haun tuloksista lähimpänä opinnäytetyötä ovat opinnäytetyöt Vanhempi-lapsisuhteen vahvistaminen toimintahetkien avulla: Tunne minut – kansio päivähoitoon (Antikainen & Piirainen 2011) ja Vauhtiviikarit 2-3-vuotiaan lapsen ja hänen vanhempansa välisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla keinoin – opas lapsi-vanhempi-ryhmien ohjaajille (Karppinen & Hartikainen 2012). Draamatarina ja lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen yhdessä eivät tuottaneet hakutulosta. Ero opinnäytetyöni sekä Tunne minut -kansion ja Vauhtiviikareiden oppaan välillä on toimintatuokioiden rakenne. Opinnäytetyössäni toimintatuokiot ovat rakennettu draamatarinan kertomuksen ympärille jatkuvaksi prosessiksi. Tunne minut –kansion sekä Vauhtiviikarit 2-3-vuotiaan lapsen ja hänen vanhempansa välisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla keinoin -opas lapsi-vanhempi-ryhmien ohjaajille rakentuu toimintakerroista, joiden aiheet ovat toisistaan erillisiä.

Aikaisemmissa tutkimuksissa ei yhdistynyt prosessidraama ja vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Molempiin aihealueisiin liittyen oli tehty tutkimuksia. Draama-aiheisissa tutkimuksissa toimintatuokioiden suunnattu kohderyhmille, johon osallistujat olivat keskenään saman ikäisiä kuten päiväkotien lapsiryhmät. Vanhemmille ja lapsille suunnatuissa toimintahetkissä hyödynnettiin muita toiminnallisia menetelmiä kuin draamaa.

Lahden ammattikorkeakoulusta on tehty kolme opinnäytetyötä Säröperheille tueksi projektille. Opinnäytetyöt ovat olleet laadullisia tutkimuksia. Tuorein opinnäytetyö ”... Täällä kuitenkin on aina äiti iloinen” on keväältä 2013. Opinnäytetyössä tutkitaan Säröperheille tueksi projektin toimintakertojen merkitystä ja vaikutusta toiminnassa mukana olevien perheiden arkeen. (Haavisto, Niemi & Teräsahde 2013). Aikaisemmat opinnäytetyöt ovat vuosilta 2012 ja 2011. Opinnäytetyö ”Se vahva side mikä meillä on, niin sitä ei kukaan tule rikkomaan” tutkii toiminnassa mukana olevien vanhempien kokemuksia tukihenkilötoiminnasta (Laatunen & Lahdenperä 2012). Lampinen ja Kumpulainen (2011) ovat puolestaan tutkineet opinnäytetyössään toiminnanohjauksen ja vertaisryhmätoiminnan merkitystä toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten näkökulmasta. Aiemmat opinnäytetyöt Säröperheelle tueksi projektille / toiminnalle ovat olleet laadullisia tutkimuksia.

7 TOTEUTUS

7.1 Toiminnan ideointi

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi alkusyksystä 2013, jolloin aihetta pohdittiin pitkään ja muutamaa eri ideaa eri toimeksiantajien kanssa mietittiin. Lopulta päädyttiin toiminnalliseen opinnäytetyöhön, jossa yhdistyisi kaksi teemaa: draama sekä lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus.

Opinnäytetyön toteutuksen ja draamatarinan suunnittelin yhdessä opinnäytetyöprosessissa mukana olevan parini Mirva Virtasen kanssa. Ennen toiminnallisia toteutuksia parini joutui jättäytymään pois opinnäytetyöprosessista. Muutoksesta johtuen toteutuksen ajankohtaa siirrettiin huhti-toukokuusta kesäkuuhun.

7.2 Toimeksiantaja

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Säröperheelle tueksi -toiminnan kanssa. Säröperheelle tueksi on Lahden Diakoniasäätiön ja Lahden ensi- ja turvakoti ry:n kumppanuustoimintaa, jolla tuetaan vauva- ja pikkulapsiperheitä vapaaehtois- ja ryhmätoiminnan avulla. Toiminta on ennaltaehkäisevää ja perustuu lapsiperheiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemiseen. (Dila Diakonialaitos Lahti 2014a.)

Säröperheelle tueksi –vapaaehtoistoiminta alkoi vuonna 2009 Lahden Diakoniasäätiön ja Lahden ja ensi- ja turvakoti ry:n yhteistyöhankkeena, jota rahoitti Raha-automaattiyhdistys (Dila Diakonialaitos Lahti 2014b). Projektirahoitus loppui vuoden 2013 lopulla. Tämän jälkeen toiminta on vakinaistunut. Raha-automaattiyhdistys rahoittaa edelleen toimintaa ja toiminnan hallinnoinnista vastaa Dila (Dila Diakonialaitos Lahti 2014b). Vuoden 2013 lopulla Säröperheelle tueksi –toiminnassa oli mukana 42 vapaaehtoista ja 37 perhettä. (Backman & Rikkonen 2014.)

Säröperheelle tueksi toimintaan perheet ohjautuvat pääsääntöisesti neuvolan kautta (Dila Diakonialaitos Lahti 2014b). Toiminnan toteutuksesta vastaa kaksi työntekijää sekä koulutetut ja toimintaan sitoutuneet vapaaehtoiset.

Idea toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamisesta Säröperheelle tueksi -toimintaan lähti toisaalta toimeksiantajan tarpeesta, toisaalta omasta kiinnostuksesta suunnitella draamatarina lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Toimintaan osallistuvat perheet valikoitui mukaan Säröperheelle tueksi -toiminnan työntekijöiden kautta. Työntekijät miettivät ketkä heidän toimintaan osallistuvista äideistä ja lapsista voisivat hyötyä toiminnasta ja toisaalta ketkä perheet pystyvät sitoutumaan toimintaan kaikkina kolmena toteutuskertana.

Säröperheelle tueksi – toiminta rahoitti toimintakerroissa käytetyt askartelumateriaalit. Toiminnoissa käytetyt tilat olivat Lahden diakonilaitoksen tiloja.

7.3 Toimintaan osallistuneet äiti-lapsiparit

Koska draamatyöskentelyssä on tärkeää saavuttaa turvallinen ja luotettava ilmapiiri, toteutettiin toiminta pienryhmätoimintana. Toimintaan osallistui kolme äiti-lapsiparia. Kaikki toimintaan osallistuneet lapset olivat tyttöjä. Iältään tytöt olivat 5-6-vuotiaita, jotta heidän valmiudet draamatyöskentelylle olivat riittävän kehittyneet, mutta eivät liian paljon toisistaan eroavat.

Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä – draamatarinasta oli laadittu esite, jonka Säröperheelle tueksi -toiminnan työntekijät antoivat perheille tutustuttavaksi ennen toimintaan sitoutumista. Esite on liitteenä 1. Kaikki kolme äiti-lapsi paria osallistuivat kaikkiin kolmeen toimintakertaan. Jokaisen toimintakerran päätteeksi pyydettiin sekä äideiltä että lapsilta palautetta toiminnasta. Viimeisellä toimintakerralla äidit täyttivät palautekyselyn.

7.4 Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä draamatarinan suunnittelu

Draamatarinan suunnittelu lähti liikkeelle lähestymistavan valitsemisesta. Lähestymistavan valintaan vaikuttaa opettajan tai ohjaajan ja ryhmän kokemukset ja valmiustaso draamatyöskentelyyn. Lähestymistapa draaman suunnitteluun määräytyy sen mukaan kuka päättää aiheen ja sisällön valinnasta. Sisällön valinnan voi antaa kokonaan ryhmän tehtäväksi, ohjaaja voi ehdottaa ryhmälle aihetta, jota osallistujat kehittävät, ohjaaja voi neuvotella aiheesta ja sen sisällöstä osallistujien kanssa tai ohjaaja voi valita itse sisällön ja muodon. (Owens & Barber 1998,19-23.)

Draamatarinan suunnittelussa päädyttiin lähestymistapaan, jossa ohjaaja valitsi toiminnan aiheen ja rakenteen. Kyseiseen lähestymistapaan päädyttiin kahdesta syystä. Toisaalta draamatarinassa haluttiin käsitellä tiettyä teemaa ja tuoda mukaan vuorovaikutusta tukevia leikkejä, toisaalta toiminnan ohjaaja sekä ryhmä eivät olleet kovin kokeneita draamatyöskentelystä. Koska myöskään Säröperheille tueksi -toiminnan työntekijöillä ei ole aiempaa prosessidraama taustaa, tuli toteutuskertojen olla suunniteltu niin, että työntekijät pystyvät helposti toistamaan toiminnan.

Draaman työtavat ja tekniikat ovat sovittuja tapoja käsitellä toimintaa, tilaa ja aikaa ja niiden tarkoituksena on synnyttää merkityksiä. Työtapojen ja tekniikoiden avulla mahdollistetaan kaikkien toimintaan osallistuvien jäsenten mukana olemisen draamatyöskentelyssä. Eri työtavoilla ja tekniikoilla voidaan säädellä työskentelyyn osallistumisen tasoa. Ensimmäisestä kokoontumiskerrasta lähtien on syytä tutustuttaa ryhmää työtapoihin ja tekniikoihin, jotta ryhmä voisi tehdä toiminnan muotoon ja sisältöön liittyviä ehdotuksia toiminnan myöhäisemmässä vaiheessa ja jotta ryhmäläisten draaman tekemisen taidot, tiedot ja ymmärrys lisääntyisivät. Draaman työtavat ja tekniikat ovat muun muassa peräisin teatterista, kirjallisuudesta, psykologiasta, terapiasta ja taiteesta. Draaman työtavat ja tekniikat voidaan luokitella esimerkiksi tekemiseen liittyviin työtapoihin sekä asioiden käsittelyyn, reflektointiin ja arviointiin liittyviksi työtavoiksi. (Owens & Barber 30.) Seuraavaksi esitellään ne työtavat ja tekniikat, joita käytettiin Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä -draamatarinassa.

Pelit ja leikit

Pelien ja leikkien tarkoituksena on yhteisen huomion keskittäminen sekä ryhmän rauhoittaminen tai herättelemine. (Owens & Barber 1998, 30).

Draamatyöskentelyn alussa virittäydytään aiheeseen. Virittäytymisellä herätetään mielenkiinto aiheeseen sekä synnytetään turvallinen ja luotettava ilmapiiri, mikä on olennaista onnistuneessa draamatyöskentelyssä. Virittäytymiseen soveltuu hyvin erilaiset leikit ja pelit, joita kutsutaan aloitustehtäviksi, alkuleikeiksi tai lämmittelyksi. Uuden ryhmän kanssa aloitetaan tutustumisleikeillä. Toisiinsa tutustumisen lisäksi virittäytyminen rentouttaa ryhmän tunnelmaa, minkä jälkeen toimintaan heittäytyminen helpottuu. (Kotka 2011, 23.) Tämän opinnäytetyön draamatarinassa leikkejä ja pelejä olivat joka toimintakerralla toteutetut alku- ja lopetus laululeikit, ensimmäisen kerran tutustumisleikki sekä luottamusleikkinä toiminut saalikeinutus.

Yhteinen piirtäminen

Yhteisessä piirtämisessä koko ryhmä piirtää joko yhtäaikaaisesti suurelle paperille yhteistä kuvaa tai jokainen täydentää vuorollaan kuvaa määrätyn ajan kuluessa. Yhteisellä piirtämisellä pyritään yhdistämään ideoita ja jakamaan havaintoja. (Owens & Barber 1998, 38.) Draamatarinassa yhteinen piirtäminen toteutettiin äiti-lapsiparina. Parit saivat esitellä piirroksensa muille, jolloin yhteisten havaintojen jakaminen ryhmässä toteutui.

Nuket

Nukkien tekeminen on turvallinen ja etäännyttävä keino lähestyä draamatyöskentelyä. Valmistamisprosessi antaa aikaa keskustelulle. (Owens & Barber 1998,39.) Draamatarinassa valmistimme toisella toteutuskerralla äiti-lapsipareina äiti- ja Pikkusiilit askartelemalla. Siilien valmistus toimi virittäytymisenä draamatyöskentelyyn.

Hetken merkitseminen

Hetken merkitsemisessä osallistujat miettivät sitä kohtaa draamatyöskentelyssä, joka oli heille merkityksellinen. Hetken merkitsemistä voidaan käyttää

kokoontumiskerran käsittelyyn ja asioiden jakamiseen yhdessä. (Owens & Barber 1998, 39.) Seikkaillessamme draamatarinan aikana metsässä, jonne Pikkusiili oli eksynyt, lapsien oli tehtävänä näyttää äidilleen metsässä omasta mielestään kiinnostavin, jännittävin tai pelottavin paikka, jonne he halusivat mennä äitinsä kanssa. Tässä paikassa äidistä ja lapsesta otettiin valokuva.

Valokuvatyöskentely

Valokuvatyöskentelyyn sisällytettiin voimauttavan valokuvauksen piirteitä. Voimauttava valokuvaus on Miina Savolaisen kehittämä sosiaalipedagoginen menetelmä. Jotta voidaan puhua voimauttavasta valokuvauksesta, täytyy seuraavien ehtojen täytyä: itsemäärityksen oikeus, vastavuoroisuus ja valta-asetelmien purkaminen. (Voimauttavan valokuvan menetelmä 2014.)

Draamatyöskentelyssä äiti ja lapsi saivat määrittää millaisen kuvan he halusivat itsestään otettavan. Valokuvatyöskentelyn tarkoituksena oli itsetunnon vahvistaminen.

Seremoniat ja rituaalit

Seremonioita ja rituaaleja voidaan suunnitella ja järjestää jonkin tapahtuman kunniaksi. Usein niissä toistuu sama toiminta, eleet ja visuaalinen esittämistapa. (Owens & Barber 1998,38.) Draamatarinassa äitisiilin järjestämät juhlat Pikkusiilin löytymisen kunniaksi toimivat eräänlaisena seremoniana. Joka toimintakerralla toistuivat alku- ja lopetuslaulut sekä palautteen anto olivat toistuvia rituaaleja.

Miimi

Miimissä osallistujat kumminikoivat toistensa kanssa käyttämällä kehoaan. Miimiä käytetään roolihahmojen identiteetin vahvistamisessa sekä tarinan tunnelman luojana. (Owens & Barber 1998,42.) Draamatarinassa miimiharjoitetta käytettiin virittäytymisenä kolmanteen toimintakertaan. Harjoitteessa jokainen osallistuja sai vuorollaan päättää kuka metsän asukas kutsuttiin siilien juhlaan ja esittää tätä eläintä. Muut yrittivät arvata mikä eläin oli kyseessä.

Vuorovaikutusta tukevat leikit

Draamatarinassa erityisesti vuorovaikutusta tukevia leikkejä olivat äidin ja lapsen välinen pallon heittäminen ja vieritysharjoitus, kotitehtäväksi annettu saippuakuplien puhaltelu- ja poksautteluharjoitus sekä sadutus. Vuorovaikutusleikkien tarkoituksena on tukea lapsen ja vanhemman välille syntyvää sanatonta suhdetta (Salo & Tuomi 2008, 9).

Sadutus

Sadutuksessa kerrottu tarina kirjoitetaan ylös sanasta sanaan. Sadutus on osallisuutta ja kuuntelua korostava työmenetelmä, jossa satu syntyy kertojan ja saduttajan välillä. Menetelmän avulla kuunnellaan lasta. Sadutus mahdollistaa läheisyyden ja turvallisuuden tunteen hetkessä. (Sadutus 2014.) Draamatarinassa lapsi kertoi äidilleen tarinan Pikkusiilin näkemästä unesta. Äiti kirjoitti lapsensa kertoman tarinan ylös sanasta sanaan. Myöhemmin tarinat luettiin muulle ryhmälle.

Seuraavassa esitetään Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä taulukon muodossa vaihe vaiheelta. Kuviossa 2 on ensimmäisen tapaamiskerran suunnitelma, kuviossa 3 toisen tapaamiskerran suunnitelma ja kuviossa 4 viimeisen tapaamiskerran suunnitelma. Esitystapa perustuu Allan Owensin ja Keith Barberin (1998) malliin. Kertomus draamatarinaan on liitteenä 2.

VAIHE	TARKOITUS	TYÖTAPA	PAINOPISTE
Tutustumisleikki	Virittäytyminen, toisiin tutustuminen	Leikki	Kaikki osallistuu, nimet tutuiksi
Sopimus	Työskentelytavoista sopiminen	Suullinen sopimus	Kunnioittaminen
Draamatarinan kertomus	Kertomukseen eläytyminen	Kertominen	Eläytyminen kertomukseen
Siilin pesän piirtäminen	Lapsen ja äidin yhteinen tekeminen ja ajatusten jakaminen	Yhteinen piirtäminen	Yhteinen kokemus ja rohkaiseminen mielikuvien käytölle
Piirrosten tarkastelu	Ryhmän luottamuksen vahvistaminen ja ajatusten jakaminen	Töiden esittäminen (kertominen, kuunteleminen)	Omasta työstä kertominen ja ryhmähengen kehittäminen
Palautte kerrasta	Osallistujien mielipiteen selvittäminen	Kirjallinen palaute	Toiminnan kehittäminen, mielipiteen kertominen
Lopetus	Mukava yhteinen lopetus	Laululeikki	Toistuvuus, merkki toiminnan loppumiselle

TARVITTAVAT VÄLINEET
paperiarkkeja, värikyniä, soitin (esim.marakassi tai rytmimuna)

KUVIO 2. Ensimmäisen toteutuskerran runko

VAIHE	TARKOITUS	TYÖTAPA	PAINOPISTE
Aloitusleikki	Yhteinen aloitus	Laululeikki	Jokaisen tervetulleeksi toivottaminen
Virittäytyminen	Mieleepalauttaminen, draamatyöskentelyyn sopivan tunnetilan löytäminen	Nuket	Yhteinen kokemus ja rohkaiseminen mielikuvien käytölle
Sopimus	Työskentelytavoista sopiminen	Suullinen sopimus	Kunnioittaminen, turvallisuus
Draamatarinan kertomus	Kertomukseen eläytyminen	Kertominen	Mielikuvituksen käyttö
Aamujumppa	Mielikuvituksen herättely	Vuorovaikutusleikki, pallotteu	Vuorovaikutus, esillä oleminen
Draamatarinan kertomus	Kertomukseen eläytyminen	Kertominen	Mielikuvituksen käyttö
Siirtyminen toiseen tilaan	Kertomuksen syventyminen	Kertominen ja näytteleminen	Tuntemuksen käsittely kertomuksen kautta
Valokuvaus	Merkittävimmästä kokemuksesta kertominen, itsetunnon kehittyminen	Hetken merkitseminen, valokuvaus	Voimaantuminen, turvallisuuden tunne, yhteinen muisto
Palaute kerrasta	Osallistujien mielipiteen selvittäminen	Kirjallinen palaute	Toiminnan kehittäminen, mielipiteen kertominen
Lopetus	Mukava yhteinen lopetus	Laululeikki	Toistuvuus, merkki toiminnan loppumiselle

TARVITTAVAT VÄLINEET
soitin, ruskeaa tai harmaata pahvia, villalankaa valmiiksi pätkittyinä, kyniä, siilimalli, valmiiksi askarreltu perhonen, halutessa materiaalit metsän luomiseen + siilipuvut, pallo, kamera

KUVIO 3. Toisen toteutuskerran runko

VAIHE	TARKOITUS	TYÖTAPA	PAINOPISTE
Aloitusleikki	Yhteinen aloitus	Laululeikki	Jokaisen tervetulleeksi toivottaminen
Sopimus	Työskentelytavoista sopiminen	Suullinen sopimus	Kunnioittaminen
Edellisen kerran mieliin palauttaminen	Mahdollisuus yhteiseen keskusteluun	Keskustelu	Yhteinen jakaminen
Draamatarinan kertomus	Kertomukseen syventyminen	Kertominen, kirjeiden jakaminen	Mielikuvituksen käyttö, yhteinen muisto, voimaantuminen
Virittäytyminen	Draamatyöskentelyyn sopivan tunnetilan löytäminen	Miimi	Heittäytyminen
Juhlien valmistelu	Ryhmän mukava yhteinen kokemus	Suunnittelu, toteutus ja leipominen	Ryhmän yhteinen tekeminen ja kokeminen
Juhlat	Ryhmän yhteinen ilo ja riemu	Leikki, kotitehtävien jakaminen	Ryhmän yhteinen tekeminen ja kokeminen
Draamatarinan kertomus	Kertomukseen syventyminen	Kertominen	Mielikuvituksen käyttö
Vilttikeinunta	Mielikuvituksen käyttö, luottamus	Vuorovaikutus- ja luottamusleikki	Luottamus, turvallisuus
Tehdään kertomukselle loppu	Tarinan päättäminen	Sadutus	Vuorovaikutus, tarinan lopetus
Palaute kerrasta	Osallistujien mielipiteen selvittäminen	Kirjallinen palaute, palautekysely	Toiminnan kehittäminen, mielipiteen kertominen
Lopetus	Mukava yhteinen lopetus	Laululeikki	Toistuvuus, merkki toiminnan loppumiselle

TARVITTAVAT VÄLINEET
soitin, valokuvat nimikoiduissa kirjekuorissa, leivontatarvikkeet kauralastuihin, mehu, lautaset, mikit, servetit ja muu juhlien koristelumateriaali, viltti, paperia, kyniä, halutessa ”posteljoonin laukku”

KUVIO 4. Kolmannen toteutuskerran runko

7.5 Toteutuskerrat

Toiminnallisia toteutuskertoja oli kolme. Toteutuskerrat pidettiin kolmena peräkkäisenä päivänä kesäkuun alussa. Mukaan toimintaan ilmoittautuneet kolme äiti-lapsi paria osallistuivat jokaiseen toimintakertaan. Pituudeltaan toimintakerta oli puolentoista tunnin mittainen. Jokainen toimintakerta aloitettiin yhteisellä tervehdyslaululla ja päätettiin yhteiseen loppulauluun.

7.5.1 Ensimmäinen toteutuskerta

Ensimmäiselle toteutuskerralla äiti-lapsi parit saapuivat eriaikoihin. Ensimmäinen pari saapui reilusti etuajassa ja viimeinen pari saapui parikymmentä minuuttia myöhässä. Tämä oli etukäteen arvattavissa ja siksi olin valinnut aloitukseen aarrelaatikon koristelemista. Kun olin toivottanut parin tervetulleeksi, ohjeistin äidin ja lapsen koristelemaan heille yhteisen aarrelaatikon. Aarrelaatikon ideana oli antaa äidille ja lapselle yhteinen muisto toimintatuokioista, jota he voisivat jatkaa myöhemmin yhdessä toimintatuokioiden jälkeen. Aarrelaatikko oli varsinaisesta draamatarinasta irrallinen tuotos, joten sen askarteleminen toiminnan alussa oli myös perusteltua. Viimeisenä paikalle saapuva pari ei ehtinyt koristella aarrelaatikkoaan toiminnan alussa. Annoin heille kuitenkin valmiiksi laatikon ja kerroin, että he saisivat myöhemmin koristella laatikostaan omannäköisen.

Kaikkien parien saavuttua paikalle toivotin kaikki vielä yhteisesti tervetulleeksi ja esittelin itseni sekä kerroin, että tulemme seuraavan kolmen päivän aikana tutustumaan äiti- ja Pikkusiiliin, mutta ennen kuin tutustuisimme heihin, tutustuisimme paremmin toisiimme. Tässä kohtaa teimme myös draamatyöskentelylle olennaisen draamasopimuksen, jossa sovimme, että jokainen osallistuu ja tekee sen miltä hyvältä tuntuu.

Tutustuimme toisiimme laulamalla Kiva kun oot täällä –laulun. Laulun sanat ovat ohjeoppaassa (liite 3). Laulun aikana jokaisella oli vuoron perään soitin, jota hän sai soittaa sen aikaa, kun hänestä laulettiin. Laulu oli osallistujille uusi, mutta jokainen oppi sen melko nopeasti. Kaikki osallistujat soittivat soitinta omalla vuorollaan. Laulun tarkoituksena oli paitsi oppia nimiä, myös saada jokaiselle toimintaan osallistuvalla tunne, että juuri hän on tervetullut ja tärkeä. Toisena

tutustumisleikkinä teimme äiti-lapsipareina liikkeitä, jotka muut toistivat. Malliliikkeen tekevä pari sanoi ensin nimensä ja teki sitten liikkeen. Muut toistivat perässä nimet ja liikkeen. Tehtävän tarkoituksena oli kerrata osallistujien nimet sekä harjoitella esillä olemista turvallisesti draamatyöskentelyä varten.

Tutustumisleikkien jälkeen aloitimme tutustumisen äiti- ja Pikkusiiliin. Ohjeistin lapsia ja äitejä ottamaan hyvän ja mukavan asennon lähekkäin ja halutessaan sulkemaan silmänsä. Luin ensimmäisen osan draamasadusta. Draamatarinan kertomus on liitteenä 2 sekä ohjeoppaassa liitteessä 3.

Kaksi lapsista meni istumaan sadun ajaksi äitinsä syliin, toinen äidin ehdotuksesta ja toinen omasta toimesta. Kolmas lapsista kävi ensin istumaan äitinsä viereen, mutta halusi siirtyä lattialta lopulta äidin syliin äidin kysyessä asiaa lapseltaan. Havainnointini mukaan äiti osasi tulkita lapsensa mieltävän asiaa katsoessaan muita lapsia. Yksi lapsista halusi äitinsä pitävän häntä tiukasti sylissään ottamalla äitiään käsistä kiinni ja siirtämällä äidin kädet itsensä ympärille. Äitien oli lapsia helpompaa sulkea silmänsä sadun ajaksi. Lapset pitivät silmät auki.

Satutuokion jälkeen äiti-lapsiparit saivat piirtää yhdessä Pikkusiilin pesän. Ohjeistin parit miettimään ensin miltä Pikkusiilin pesässä näyttäisi ja tämän jälkeen lisäämään pesään asioita, joita Pikkusiili tarvitsisi ollakseen onnellinen. Piirrustusten valmistuttua, jokainen pari sai esitellä oman tuotoksensa. Kaikki lapset halusivat, että heidän työnsä esitellään, mutta joko niin että lapsi piti piirustusta esillä ja äiti kertoi, mitä kuvassa oli tai äiti piti sekä piirustusta esillä että kertoi mitä kuvassa oli. Eräällä lapsista oli lelukaveri mukana ja hän oli halunnut piirtää sen Pikkusiiliin pesään. Pikkusiilin pesiin oli piirretty lisäksi muun muassa peti, kirjoja, vesiliukumäki, hyppynaru sekä värikkäitä kukkia.

Ennen kuin lopetimme toiminnan, pyysin lapsilta ja aikuisilta palautetta toimintakerrasta. Palautteet keräsin kahteen erivärisen lasten muoviampäriin, joihin olin piirtänyt toiseen hymyilevän naamaan ja toiseen surullisen naaman. Annoin äideille ja lapsille ämpärien väriset palautelaput. Kullekin parille neljä lappua, joihin tuli kirjoittaa mukavat ja ikävät asiat toimintakerrasta. Toisiin lappuihin parit kirjoittivat äidin ajatukset ja toisiin lapsen. Yksi lapsista osasi

kirjoittaa ja halusi kirjoittaa omat palautelappunsa. Muuten äidit kirjoittivat palautteet ja lapset toivat palautteet palauteämpäreihin.

Toimintakerran loppuksi taittelimme piirustukset aarrelaatikoihin. Suljimme aarrelaatikot ja lauloimme loppulaulun. Loppulauluna oli Soittorasia-laulu muunneltuna Aarrerasia-lauluksi. Yksi lapsista halusi ottaa aarrelaatikon mukaansa kotiin.

7.5.2 Toinen toteutuskerta

Ensimmäisellä kerralla myöhässä saapunut pari, saapui toiseen toimintakertaan reilusti etuajassa. Tyttö olisi halunnut koristella aarrelaatikon, mutta en ollut ottanut koristelumateriaaleja mukaan tälle kerralle. Olin suunnitellut, että pari koristelisi laatikon viimeisellä kerralla, koska silloin toiminnassa olisi sopiva hetki tähän. Tyttöä asia selvästi hiukan harmitti, mutta aloitettuamme toimintakerran harmitus unohtui.

Aloitimme toisen toimintakerran yhteisellä alkulaululla. Laulu oli jo tutumpi ja kaikki osallistuivat laulamiseen. Laulun jälkeen kertosimme mitä olimme edellisenä päivänä tehneet. Muistutin myös yhteisestä draamasopimuksesta: kaikki osallistuu toimintaan ja tekee sitä mikä itsestä tuntuu hyvältä.

Kertauksen jälkeen askartelimme siilien pesiin asukit. Äidit ja lapset saivat pareittain askarrella pesiinsä äitisiilin ja Pikkusiilin. Olin valmiiksi askarrellut pahvista siilimallit sekä katkonut erivärisiä villalangan palasia siilien piikeiksi. Ohje askarteluun ohjeoppaassa (liite 3). Askartelun ajaksi vetäydyin sivuun havainnoimaan työskentelyä.

Kun siilit olivat valmiit, jatkoimme draamasatua pienen pätkän eteenpäin. Lapset menivät sadun ajaksi äitinsä syliin istumaan. Kun tarinassa päästiin kohtaan, jossa äitisiili ja Pikkusiili heittelivät ja vierittelivät metsämansikoita, pidin tarinankerronnassa tauon ja teimme palloharjoitteen. Äiti-lapsiparit saivat vuorollaan itselleen pallon. Palloa heiteltiin ensin kolme kertaa ja tämän jälkeen vieriteltiin kolme kertaa toinen toiselle. Harjoitteen tarkoituksena on keskittyä toisen sanottomaan viestintään ja vahvistaa läsnäoloa. Harjoite rohkaisee myös

esillä olemista, kun yhden parin tehdessä muut parit katsovat vuorossa olevaa paria.

Harjoitteen jälkeen satua jatkettiin aina siihen asti, kunnes Pikkusiili huomasi olevansa eksyksissä. Tässä kohtaa paikalle saapui perhonen (samanlainen kuin minkä Pikkusiili näki metsässä). Olin askarrellut valmiiksi pahvista käteen laitettavan perhosen. Perhonen johdatti ryhmän alakerrassa sijaitsevaan Theatrum Olgan tilaan, jonka esiintymislavalle olin yhdessä Lahden diakonia instituutin ilmaisutaidon opettajan Lasse Kantolan kanssa rakentanut edellisenä päivänä metsän. Ohjeistin äidit ja lapset istumaan katsomoon lähemmäs toisiaan ja ottamaan hyvän asennon. Tämän jälkeen menin pukemaan päälleni siilipuvun. Säröperheelle tueksi – toiminnan työntekijä Päivi Backman toimi kertojana sekä äitisiilinä Theatrum Olgan tilassa. Minä esitin Pikkusiiliä. Siilipuvut sekä metsärekvisiitta olivat lainassa Theatrum Olgan rekvisiittavarastosta.

Ennen kuin äitisiili löysi Pikkusiilin, kysyin yleisöltä, miltä he luulevat Pikkusiilistä tuntuvan ja mitä he luulevat tämän ajattelevan. Ainoastaan yksi lapsi vastasi kysymykseeni ja hän arveli Pikkusiiliä pelottavan. Äitisiilin ja Pikkusiilin löydettyä toinen toisensa ja lähdettyä kotiin, riisuimme siiliroolit työntekijän kanssa. Ohjeistin lapset näyttämään äidilleen metsästä mieluisimman, kiinnostavimman tai pelottavimman paikan, jonne haluaa mennä äitinsä kanssa. Tässä paikassa äidistä ja lapsesta otettaisiin valokuva. Äiti ja lapsi saivat määrittää millaisen kuvan he haluavat itsestään otettavan. Halutessaan äidit ja lapset saivat kokeilla siilipukuja ja käyttää niitä kuvauksissa. Kukaan ei halunnut kokeilla siilipukuja. Metsästä kuvauspaikan löytäminen osoittautui vaikeaksi. Yhden lapsen ilmaistua haluavansa kuvauspaikaksi ison kiven, muut lapset halusivat heistä otettavan kuvat myös kiven päältä. Erään äidin kehotuksesta lapset menivät kokeilemaan ”peikonpesää”. Kaikkien lasten ollessa samaan aikaan pesässä, toinen äiti ehdotti, että koko porukasta otettaisiin yhteiskuva pesän ympärillä. Kaikkien suostuessa ehdotukseen otin ryhmästä yhteiskuvan, jonka lupasin teettää kaikille toimintakerroissa mukana olleille pareille. Ennen valokuvauksen aloittamista kerroin äidille ja lapsille, että kuvat ovat vain muistoksi heille toimintakerroista, enkä aio käyttää niitä opinnäytetyössäni. Kuvia ei myöskään tarvitse näyttää muille pareille. Teettäisin kuvat parikohtaisesti.

Theatrum Olgasta siirryimme takaisin kokoontumistilaamme. Pyysin äideiltä ja lapsilta palautetta toimintakerrasta edellisen toimintakerran tapaan, kuitenkin tällä kertaa niin, että äidit ja lapset kirjoittivat yhteiset palautelaput. Kukin pari kirjoitti kaksi palautelappua, joista toiseen kirjoitettiin hyvät asiat ja toiseen ikävät asiat. Askarrellut siilit laitoimme aarrerasioihin ja päätimme toimintakerran yhteiseen lopetuslauluun. Lopetimme toimintakerran vartti etuajassa. Olin varannut keskusteluun Pikkusiilin tunteista sekä valokuvaukseen ja pukujen sovitteluun enemmän aikaa kuin mitä siihen meni. Koska toimintakerta sisälsi muutenkin paljon harjoitteita, en nähnyt järkeväksi pitkittää toimintakertaa, vaan päätin kerran saatuamme harjoitteet tehdyksi. Lisäksi yhden lapsen sanoessa hänellä olevan nälkä päättäessämme toimintaa, tuumin että lopetimme sopivaan aikaan.

7.5.3 Kolmas toteutuskerta

Kolmas toteutuskerta aloitettiin yhteisellä alkulaululla. Alkulaulu oli osallistujille jo tuttu ja kaikki osallistuivat siihen hyvin. Alkulaulun jälkeen palauttelimme mieleemme edellisen päivän toteutuskertaa ja tässä kohtaa oli mahdollisuus jakaa yhteisiä ajatuksia. Yhteistä keskustelua ei kuitenkaan syntynyt, joten jatkoimme tarinaa. Kerroin äiti-siilin olleen niin iloinen Pikkusiilin löytymisestä, että hän oli päättänyt järjestää muille metsän asukkaille juhlat. Juhlia varten äitisiili ja Pikkusiili olivat yhdessä miettineet keitä haluavat juhliin kutsua ja päättivät lähettää vieraille kutsut. Yhdessä ryhmän kanssa mietimme keitä juhliin oli kutsuttu. Jokainen osallistuja sai päättää yhden juhliin kutsuttavan vieraan ja esittää sitä pantomiimina muulle ryhmälle muun ryhmän arvatessa kenestä metsän asukkaasta oli kyse. Kukaan lapsista ei halunnut esittää eläintä. Minun lisäksi yksi äiti esitti lapsensa keksimän eläimen ja toinen äiti esitti oman keksimänsä eläimen. Jokainen lapsi ja äiti päättivät yhden kutsuvieraan. Juhliin kutsuttiin muun muassa hirvi, pöllö, kilpikonna, pupu ja perhonen.

Kerroin, että postiljooni vei kutsut perille ja kaikki kutsutut aikovat osallistua juhliin. Paluupostina postiljooni toi äideille ja lapsille kirjekuoret. Kirjekuoret olin nimikoinut valmiiksi. Kirjekuorissa oli edellisenä päivänä otetut valokuvat, jotka olin käynyt teetättämässä edellisen toteutuskerran jälkeen. Jokainen pari tarkisti kirjekuorensa sisällön ja laittoi kuvat aarrelaatikkoonsa.

Seuraavaksi aloimme valmistella juhlia. Etukäteen olin päättänyt pareille tehtävät. Yksi äiti-lapsi pari vastasi kauralastujen ja mehun valmistamisesta. Toinen pari kattoi pöydän ja koristeli tilan ja kolmas pari, joka ei ollut vielä koristellut aarrelaatikkoaan sai tehdä laatikon valmiiksi. Juhlien valmistelut sujuivat hyvin. Äiti-lapsiparit suorittivat tehtäviä yhdessä. Lisäksi äidit ja työntekijät alkoivat keskustella keskenään. Odotellessamme kauralastujen paistumista uunissa kaksi muuta lasta innostui koristelemaan lisää aarrelaatikoita. Tässä kohtaa lapset touhusivat enemmän keskenään ja äidit keskustelivat omiaan. Ohjaajana annoin tämän tapahtua, sillä draamatyöskentelyssä yhtenä tavoitteena on ryhmäytyminen. Edellisen päivän yhteiskuvassa oli nähtävissä jo ryhmäytymisen merkkejä, mutta kolmannella toteutuskerralla ryhmäytyminen vahvistui. Erityisesti juhlia järjestäessä sekä juhlia juhliessa ruokapöydän äärellä kauralastuja syödessä oli aistittavissa ryhmän hyvä yhteishenki, joka näkyi vapaana puheensorinana.

Juhlien aikana annoin äideille ja lapsille yhteisen lahjan muistoksi sekä tehtävän ryhmäkertojen jälkeen toteutettavaksi. Olin ostanut jokaiselle parille saippuakuplapurkin. Ohjeistin äidit ja lapset puhallemaan yhdessä saippuakuplia niin, että ensin toinen puhalttaa ja toinen yrittää rikkoa mahdollisimman monta toisen puhaltamaan saippuakuplaa. Sitten vaihetaan rooleja.

Kun kauralastut oli syöty ja yhteinen keskustelu oli sopivassa kohdassa keskeytettäväksi, siirryimme tilan toiselle puolelle jatkamaan tarinaa. Lapset asettautuivat jälleen äitinsä syliin kuuntelemaan satua. Satu päättyi kohtaan, jossa Pikkusiili nukahti petiinsä nähden unta tulevista seikkailuistaan. Tarinan päätyttyä lapset pääsivät kokeilemaan Pikkusiilin kehoa menemällä vuorollaan vilttikeinutukseen. Käytössämme oli kaksi vilttiä. Toista vilttiä keinutti kaksi äitiä ja toista äiti yhdessä kanssani. Jokainen lapsi kävi kokeilemassa molemmat vilttikehdot.

Vilttikeinuttelun jälkeen äiti-lapsi parit saivat kirjoittaa saduttamalla tarinan Pikkusiilin näkemästä unesta. Lapsi kertoi tarinan äidille ja äiti kirjoitti tarinan ylös. Kävimme yhdessä kirjoitetut tarinat läpi. Jokainen lapsi halusi äitinsä lukevan muille hänen keksimänsä tarinan. Siilin lisäksi tarinoissa seikkailivat leppäkertut, hevoset sekä perhoset.

Ennen yhteistä lopettamista keräsin lapsilta ja äideiltä palautteet toimintakerrasta edellisen kerran tapaan. Äideiltä keräsin lisäksi palautetta etukäteen laaditulla palautekyselyllä (liitteenä 4). Äitien vastatessa palautekyselyyn lapset saivat piirtää toteutuskerroista piirroksen. Jokainen lapsi kävi vuorollaan esittelemässä piirroksensa minulle. Lopuksi piirrokset taiteltiin ja laitettiin aarrerasiaan ja laulettiin yhteinen loppulaulu.

7.6 Draamatarina työkaluksi toimeksiantajalle

Toteutuskerroista on laadittu seikkaperäinen ohjeopas. Ohjeoppaan ideana on, että Säröperheelle tueksi -toiminnan työntekijät voivat toteuttaa vastaavanlaisen draamatarinan jatkossa toiminnassa mukana oleville muille perheille sekä soveltaa tehtyjä harjoitteita osana perheiden yhteisiä toimintailtoja, joita pidetään noin kerran kuukaudessa.

Ohjeistusopas on opinnäytetyön liitteenä 3. Kaikki halukkaat saavat soveltaa ohjeistusoppaan sisältöä omaan käyttöönsä niin kuin hyvän draamatyöskentelyn periaatteisiin kuuluu. Ohjeistusoppaassa on huomioitu toiminnassa mukana olevilta ja työntekijöiltä saatu palaute sekä toiminnan aikana tekemäni havainnot.

8 TOTEUTUSKERTOJEN ARVIOINTIA JA HAVAINNOINTIA

8.1 Toteutuskertojen havainnointia

Toteutuskertojen aikana tein havaintoja ryhmästä ja äiti-lapsi pareista.

Havainnointien tekeminen yhtä aikaa toiminnan ohjaamisen kanssa osoittautui haasteelliseksi. Muutaman kerran toimintatuokioiden aikana vetäydyin taka-alalle havainnoimaan tilannetta äitien ja lapsien askarrellessa yhdessä. Havainnoiteja tehdessä pyrin kiinnittämään huomiota kielellisen vuorovaikutuksen lisäksi ei-kielelliseen vuorovaikutukseen kuten asentoihin ja ilmeisiin sekä ristiriitojen ratkaisumalleihin. Pyrin havainnoinneissa kiinnittämään huomiota myös MIM-havainnoinnin osa-alueisiin eli jäsentämiseen, emotionaaliseen vastavuoroisuuteen ja aloitteellisuuteen, hoivaavuuteen ja leikkisyyteen.

Äitien ja lapsien yhteisessä pienryhmätoiminnassa vaarana on, että äidit alkavat jutella ja lapset leikkiä keskenään, jolloin lapsen ja äidin välinen vuorovaikutus jää vähäiseksi. Draamatarinan toteutuskerroilla tältä ilmiöltä vältyttiin ja lapsen ja äidin välinen vuorovaikutus oli toiminnan keskiössä draamatarinan alusta asti. Draamatarina oli suunniteltu siten, että toimintatuokiot sisälsivät paljon lapsen ja äidin välisiä pariharjoitteita. Lisäksi olin sijoittanut askartelupöydän äärelle istumapaikat pareille pöydän jokaiselle sivulle hiukan irrallaan muista pareista, jolloin äiti-lapsiparien oli helpompaa keskittyä vain toisiinsa. Seuraavassa käsittelen havainnoiteja MIM-havainnoinnin osa-alueiden kautta.

Jäsentäminen, yhteistyökyky ja innostuneisuus

Toiminnan alusta alkaen lapset ja äidit olivat hyvin innostuneita. Lapsia jännitti hiukan toiminnan alussa, mikä näkyi äidin läheisyyteen hakeutumisena ja hiljaisuutena. Sekä vanhempien että lasten innostuneisuus toimintaan säilyi ensimmäisestä toimintakerrasta viimeiseen toimintakertaan asti. Ainoastaan miimiharjoitteessa ohjaaja joutui kannustamaan ryhmää harjoitteen tekemiseen. Myös yhteisten ajatusten jakaminen toiminnan herättämistä ajatuksista ja tuntemuksista jäi vähäiseksi.

Toimintaan osallistuneista äiti-lapsipareista kaksi koristeli aarrelaatikot ennen varsinaista draamatarinaa. Aarrelaatikoiden koristelu sujui hyvin. Molemmat äidit kyselivät lapsiltaan millaisen koristelun lapset halusivat laatikoihin ja halusivatko lapset nimensä kirjoitettaviksi laatikoihin. Lapsilla oli selvä visio millaisiksi he halusivat laatikot koristella. Koristeita liimailtiin keskittyneesti ja innolla. Äidit ottivat tehtäväkseen leikata teippipaperista lapsensa nimikirjaimet, jotka lapset saivat liimata laatikon kylkeen. Äitien ja lapsien välinen keskustelu pyöri aarrelaatikon ympärillä. Askartelupöydän ääreen lapsi ja äiti asettautuivat istumaan vierekkäin, parit hiukan toisistaan erillään. Toiminnan aloittaminen sujui molemmilta pareilta hyvin luontevasti. Toiminnan aloittaminen ei vaatinut erillistä kehoitusta. Muutaman kerran toiminnan aikana lapset tarvitsivat äidiltään apua tarran taustapaperin irrottamiseen. Lapset saivat apua äidiltään pyytämättä.

Äidit osasivat antaa lapsilleen kehitystasonsa mukaisia tehtäviä suoritettavaksi askartelutuokioissa haastaen lastaan välillä kokeilemaan ja tekemään ensin itse ja vasta tämän jälkeen tarjoamalla apua, mikäli jonkin asian suorittaminen ei sujunut lapselta. Ryhmässä lapset saivat myös haastetta toisiltaan. Erityisesti ryhmän nuorin sai haastetta yrittäessään jäljitellä piirroksissaan ja askarteluissaan ryhmän vanhempien lapsien malleja. Lapsien toiminnassa näkyi mallioppimista. Yhden lapsista keksiessä jonkin jutun, muut lapsista matkivat tätä. Ilmiö näkyi esimerkiksi valokuvaharjoitteessa, jossa yksi lapsista halusi itsestään ja äidistään otettavan kuvan ison kiven päältä. Kaksi muuta lasta halusivat itsestään ja äidistään kuvan samassa paikassa.

Alkulaulun ja leikin aikana äidit rohkaisivat lapsiaan toimintaan. Jokainen lapsi soitti ”rytmimunaa” alkulaulun aikana vuorollaan, muttei juuri uskaltanut laulaa. Äidit osallistuivat lauluun ja rohkaisivat näin lastaan osallistumaan. Tutustumisleikissä äidit kyselivät lapseltaan minkä liikkeen he tekisivät. Kolmesta lapsesta kaksi keksi liikkeen. Yhden parin liikkeen keksi äiti.

Kaikki muut suunnittelemani pariharjoitteet äiti ja lapsi suorittivat yhdessä parina, ainoastaan kolmas äiti-lapsipari, joka ei ehtinyt koristelemaan aarrelaatikkoaan toiminnan alussa, ei koristellut laatikkoa parina. Lapsi koristeli laatikon haluamallaan tavalla. Äiti jutteli sillä välin työntekijän kanssa lapsen vieressä.

Toiminnan ohjaajana en puuttunut asiaan, sillä pari oli suorittanut muut harjoitteet yhdessä ja lapsi oli ryhmän lapsista itsenäisin ja halusi suorittaa joitakin asioita itsenäisesti kuten kirjoittaa palautelappunsa.

Vaarana pienryhmätoiminnassa oli, ettei ryhmälle syntyisi yhteishenkeä, koska suurin osa harjoitteista tehtiin äiti-lapsiparina. Toiminnan aikana ryhmään muodostui hyvä ja turvallinen yhteishenki, mikä näkyi esimerkiksi ryhmän haluna otattaa koko ryhmästä yhteinen valokuva, uskalluksena esitellä muulle ryhmälle tuotoksensa sekä yleisenä puheensorinana siilien juhlissa.

Hoivaavuus ja emotionaalinen vastavuoroisuus

Ensimmäisellä kerralla draamatarinan kuuntelemista aloittaessa ohjeistin äidit ja lapset ottamaan hyvän asennon lähellä toisiaan ja halutessaan sulkemaan silmänsä. Kaksi lapsista meni äitinsä syliin, kolmas lapsi kävi ensin istumaan äitinsä viereen, mutta siirtyi lopulta äitinsä syliin äidin kysyessä lapseltaan asiaa. Tulkitsin äidin huomaavan lapsensa haluavan tulla hänen syliinsä lapsen katsellessa muita äiti-lapsipareja. Jatkossa draamatarina kuunneltiin aina sylikkään. Toiminnan alussa äitien oli lapsia helpompi sulkea silmänsä tarinan kuuntelemisen ajaksi. Jälkimmäisillä toimintakerroilla myös lapset uskaltautuivat sulkemaan silmänsä. Vilttikeinuntaan, joka toimi luottamus- ja vuorovaikutusharjoitteena halusi osallistua kaikki lapset.

Leikkisyys

Sekä äideistä että lapsista löytyi leikkisyyttä harjoitteiden tekemisiin. Sekä äidit että lapset osallistuivat askarteluihin, piirtämiseen ja laululeikkeihin. Kaikki toimintaan osallistuneet osallistuivat jollakin tavalla jokaiseen harjoitteeseen. Ainoastaan miimiharjoitteessa jouduin innostamaan ja kannustamaan ryhmää osallistumaan. Lapset ja äidit keksivät kyllä kenet halusivat juhliin kutsuttavan, mutta ainoastaan kaksi äitiä näytteli eläintä.

Ristiriitatilanteet

Ristiriitatilanteita toimintatuokioiden aikana oli hyvin vähän ja ristiriitatilanteet olivat hyvin pienimuotoisia. Askartelu- ja piirustustilanteissa yksi lapsista

kiukustui äidilleen äitinsä piirtäessä tai askarrellessa jonkin asian hänen mielestään väärin, kuten siilin nenän tai ripset. Toinen lapsi kiukustui Pikkusiiliä askarrellessaan, kun hän ei meinannut saada siilin piikkejä liimatuksi paikoilleen. Turhautumisensa hän osoitti äidilleen kiukustumisena. Molemmat lapset rauhoittuivat tilanteissa hyvin pian äidin vastatessa heidän kiukustumiseensa. Äiti, jonka töitä lapsi oli arvosellut, totesi lapselleen, että siilit voivat olla erilaisia ja kyllä äiti saa tehdä siilille tällaisen nenän ja silmäripset. Lapsi hyväksyi äitinsä vastauksen ja rauhoittui. Lapsi, joka tuskastui siilin piikkien liimailusta, sai äidiltään sekä sanallisen ohjeen että esitetyn esimerkin kuinka lapsen kannattaisi liimata piikit. Lapsi jatkoi ohjeen jälkeen hetken liimaamista itsenäisesti, jonka jälkeen hän päätti, että Pikkusiilillä voisi olla vain vähän piikkejä.

8.2 Palautteet toteutuskerroista

Jokaisen toimintakerran loppupuolella pyysin toimintakertaan osallistuneilta äideiltä sekä lapsilta palautetta toimintakerrasta. Ensimmäisellä kerralla pyysin äitejä ja lapsia täyttämään omat laput. Toisella ja kolmannella kerralla äidit ja lapset täyttivät yhteiset palautelaput, joihin he merkitsivät mikä oli lapsen ja mikä äidin mielipide. Palautelappuja kullakin äiti-lapsiparilla oli ensimmäisellä toimintakerralla neljä ja jälkimmäisillä toimintakerroilla kaksi. Toiseen/toisiin palautelappuihin kirjoitettiin mikä toimintakerrassa oli ollut mukavaa ja toiseen mikä oli ollut toimintakerrassa ikävää. Laput palautettiin palauteämpäreihin, joista toiseen olin piirtänyt hymyilevän naaman ja toiseen surullisen naaman. Koska tarkoituksena oli, että lapset saavat palauttaa palautelaput, olin ohjeistanut parit kirjoittamaan ikävät asiat punaisiin lappuihin ja mukavat asiat vihreisiin lappuihin. Positiivisten asioiden palauteämpäri oli vihreä ja negatiivisten asioiden palauteämpäri oli punainen.

Äidin ja lapsen yhteiseen palautelappuun toisella ja kolmannella kerralla päädyin, koska halusin äidin ja lapsen keskustelevan keskenään toimintakerran mukavista ja ikävistä asioita. Ensimmäisen toteutuskerran jälkeen totesin lapsen ja äidin erillisten palautelappujen olevan turhia, sillä äiti kirjoitti kahden parin palautelaput joka tapauksessa.

Ensimmäisellä toimintakerralla sain jokaiselta täytetyn mukavien ja ikävien asioiden palautelapun. Kaksi tytärtä ei ollut pitänyt piirustustehtävästä. Kolmatta tytärtä oli harmittanut myöhästyminen. Myös äiti oli ollut harmissaan myöhästymisestä. Yksi lapsista oli pitänyt siilin pesän piirtämisestä. Kaksi muuta lasta nimesivät mukaviksi asioiksi kerrasta laulut, askartelun, laatikon tekemisen ja tarinan. Kaksi äitiä mainitsi mukaviksi asioiksi ensimmäisestä kerrasta yhdessä tekemisen ja tyttären kanssa yhteisen ajan. Lisäksi äidit listasivat mukaviksi asioiksi kivan teeman, laulut, piirtämisen, askartelemisen ja tarinan. Yhden äidin palautteen mukaan kaikki oli kivaa ensimmäisellä kerralla.

Toisella kerralla ikävien asioiden palaute tuli täytettynä vain yhdeltä parilta. Kaksi muuta paria palautti tyhjän ikävien asioiden palautelapun. Lapsen mielestä ikävää kerrassa oli se, ettei hän saanut tehdä aarrelaatikkoa. Äiti nimesi ikäväksi asiaksi surullisen tarinan. Mukaviksi asioiksi lapset mainitsivat kerrasta äitisiilin ja Pikkusiilin askartelemisen sekä kivojen kaverien näkemisen. Kahden lapsen palautteen mukaan kaikki toimintakerrassa oli kivaa. Kaksi äitiä mainitsi kivaksi asiaksi kerrasta valokuvauksen. Yksi äiti mainitsi mukavana asiana askartelun. Lisäksi äitien palautteista kävi ilmi, että heidän mielestään kerrassa mukavaa olivat yhteishenkeä luovat jutut sekä rauhassa yhdessä tekeminen.

Kolmannella kerralla kaksi paria palautti jälleen tyhjän ikävien asioiden palautelapun. Kolmannen parin mielestä ikävää oli se, että kerta oli viimeinen. Yhden parin palautteen mukaan kaikki kerrassa oli kivaa. Toisen parin mielestä kerrassa mukavaa oli tehdä oma satu sekä hyvät keksit. Kolmannen parin lapsesta mukavaa kerrassa oli leipominen, juhlat sekä kaikki muu. Parin äidin mielestä kerrassa mukavaa oli yhdessä oleminen. Lisäksi äidin mielestä plussaa oli pieni ryhmä.

8.3 Palautekysely

Viimeisellä toteutuskerralla toimintaan osallistuneet äidit täyttivät etukäteen laatimani palautekyselyt. Palautekysely on liitteenä 4. Palautekyselyssä pyrin selvittämään opinnäytetyön kannalta keskeisimpiä teemoja.

Selvitin palautekyselyssä olivatko äidit kokeneet toimintakertojen olevan heille jollakin tavalla merkityksellisiä ja jos olivat millä tavalla. Äitien vastauksista päätellen äidit kokivat toimintakertojen olevan merkityksellisiä. Jokainen äiti oli vastauksessa tuonut esille lapsen kanssa yhdessä tekemisen tai olemisen. ”*On ollut kiva ja tarpeellista olla tyttären kanssa kahdestaan. On ollut ihanaa keskittyä kahdestaan oloon (tietysti ryhmässä)*”. Myös toinen äiti oli vastauksessaan tuonut esille muun ryhmän. ”*Mukava tavata muita äitejä ja lapsia*”. Toiminta koettiin myös mielekkääksi kahdessa vastauksessa: ”*mukavaa yhdessä tekemistä lapsen kanssa*”, ”*luova toiminta on ollut kivaa*”.

Kyselyssä äidit arvioivat toiminnan merkityksellisyyttä lapselleen ja pohtivat kuinka merkityksellisyys on lapsessa näkynyt. Kaikki äidit olivat sitä mieltä, että toimintatuokiot olivat olleet hänen tyttärelleen merkityksellisiä. Kahdessa vastauksessa äidit nostivat esille äidin huomionantamisen lapselleen. ”*Ovat, saanut jakamattoman äidin huomiota*”, ”*äidin herkeämätön huomio*”. Kahdessa vastauksessa kävi ilmi myös toiminnan mielekkyys lapselle. ”*Mielekäs yhdessä tekeminen*”, ”*Lapsi on tykännyt kovasti olla mukana. Tykkäsi kaikesta mitä tehtiin*”. Kolmannessa vastauksessa toimintaa sivuttiin ”*yhdessä onnistumisen kautta*”. Äidit kokivat, että merkityksellisyys lapsissa on näkynyt kahden äidin mielestä iloisuutena ja ryhmään mielellään tulemisena sekä seuraavan kerran odottamisena. ”*Tyttö on ollut tosi iloinen ja on mielellään tullut ryhmään*”. ”*- on ollut tosi iloinen ja rento tapaamisten jälkeen*”. Kahden vastauksen mukaan toimintakerrat olivat näkyneet lasten toiminnassa kotona. ”*Laulanut lauluja kotonakin*”, ”*Puhumme kotona tekemistämme askarteluista*”.

Koska draamatyöskentelyn yhtenä tavoitteena on uuden asian oppiminen ja opitun asian omaksuminen ja vieminen käytäntöön, selvitin kyselyllä äitien kokemuksia näistä asioista. Kaikkien äitien vastaukset uuden oppimisesta liittyivät jollakin tavalla yhdessä tekemiseen. ”*Ainakin sellaista, että kahdenkeskistä aikaa pitää*

järjestää useammin. On ollut ilo huomata, että lapsi on lähtenyt hyvin mukaan yhdessä tekemiseen ja hän on luova ja kekseliäs”. ”Olemme saaneet kivoja vinkkejä tehdä asioita yhdessä”. ”Mukavasti yhdistetty kaikkea erilaista tekemistä”. Arkeensa toimintakerroilta äidit aikovat viedä yhteisen ajan järjestämistä ja yhteistä tekemistä. ”Voisi järjestää ”luovia hetkiä” useammin kotonakin”. ”Otan aikaa olla yhdessä lapsen kanssa tehden mukavia asioita. Keräämme arkuun uusia aarteita”. ”Leipomista, askartelua, tarinoiden kirjoittamista omaan vihkoon”.

Vuorovaikutuksen osalta halusin tietää millaiseksi äidit kokivat hänen ja lapsensa välisen vuorovaikutuksen toimintakerroilla. Kahden vastauksen mukaan vuorovaikutus koettiin ”hyväksi”. Vuorovaikutuskysymykseen vastattiin myös kuvailemalla yhdessä olemista mukavaksi ja kiirettömäksi. *”Meillä oli oikein mukavaa yhdessä”. ”Rauhallista, hyvää vuorovaikutusta, kun ei mihkään kiire”.*

Äidit kokivat toimintakerroilla olleen merkitystä hänen ja lapsensa väliseen vuorovaikutukseen. *”Vahvistanut hyvää vuorovaikutusta, antamalla tilanteen harjoitella vuorovaikutusta”. ”Kyllä oli. Oli mukava tehdä kivoja asioita yhdessä. Hyvänolon tunteet, läheisyys (=sylitys jne.)”. ”Ideoita yhdessä tekemiseen kotona”.*

Draamatyöskentelyssä ryhmällä on suuri merkitys. Muun ryhmän merkitystä äideille ja lapsille halusin myös selvittää kyselyllä. Vaikka suurin osa harjoitteista suoritettiin äiti-lapsiparina, muun ryhmä koettiin tärkeäksi ja ryhmähenki hyväksi: *”Hyvä ryhmähenki. Kenenkään ajatuksia, piirustuksia jne. ei arvosteltu vaan kaikilla oli omannäköinen juttu”. ”Positiivinen juttu. Kiva vaihtaa ajatuksia”.* Ryhmän koko koettiin myös sopivaksi *”Sopivan pieni ryhmä”. ”Pieni ryhmä plussaa”.*

Pikkusiilin seikkailut Lehtivihreän metsässä – draamatarinasta oli pidetty: *”Hyvin mielenkiintoinen tarina ja tekeminen koko ajan”. ”Ihana tarina, vaikka välillä surullinen”. ”Molemmat tykkäsi. Kiva tarina”.* Kokonaisuutena draamatarina arvioitiin hyväksi. *”Kokonaisuus oli hyvä ja mielenkiintoinen”. ”Oli kokonaisuutena hyvä”.* Draamatarinan huonoja puolia kukaan äideistä ei osannut

sanoa, hyvänä puolena mainittiin tunteet joita tarinassa käsiteltiin: ”*Ihanaa oli äidin ja pikkusiilin yhteiset hetket ja tunteet, joista kerrottiin tarinassa*”.

Draamatarinassa ryhmän lisäksi ohjaajalla on suuri merkitys. Kehittyäkseni draaman ohjauksessa, pyysin äideiltä palautetta ohjaajana toimimisestani.

Palautteen perusteella, koin onnistuneeni ryhmän ohjaamisessa. ”*Ohjaaja oli tosi ammattitaitoinen, mukava, lempeä. Kiva, että oli erityylisiä toteutuksia (askartelua, piirtämistä, tarinat (teatteri) jne. (kaikille jotakin.)*” ”*Ihana rauhallinen ohjaaja. Hienosti viety ryhmää eteenpäin*”.

9 POHDINTA

Allan Owens ja Keith Barber (1998) ovat pitkällä draamakokemuksella sitä mieltä, että draama toimii työvälineenä hyvin monenlaisten ryhmien kanssa. Tämä opinnäytetyö todisti draamatyöskentelyn sopivan myös äiti-lapsipareista koostuvan pienryhmän toiminnalliseksi menetelmäksi ja draamatarinan olevan sopiva työväline äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemiseen.

Opinnäytetyö oli kokeiluluonteinen toteutus, jonka tyyppistä toteutusta ei tiedettävästi ole aiemmin kokeiltu. Draamatarinat ovat yleensä suunnattu samanikäisistä osallistujista koostuvalla ryhmälle. Tiedonhaku aiemmista tutkimuksista osoitti, että äitien ja lapsisen välisessä vuorovaikutuksen tukemisessa on hyödynnetty muita toiminnallisia menetelmiä kuin prosessidraamaa. Koska opinnäytetyö toteutettiin yhdelle pienryhmälle, on opinnäytetyön tulokset vain suuntaa antavia. Ryhmältä saadun palautteen sekä toiminnan aikana tehtyjen havaintojen perusteella voidaan sanoa Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreänmetsässä – draamatarinan vaikuttaneen osallistujiinsa. Palautekyselyssä äidit totesivat draamatarinan olleen merkityksellinen heille itselleen sekä lapselleen. Draamatarinan merkityksellisyys on näkynyt lapsissa äitien mukaan hyväntuulisuutena, haluna tulla ryhmätapaamisiin sekä toteutuskerroilla laulettujen laulujen esittämisenä kotona. Vuorovaikutusta draamatarina on äitien mukaan tukenut antamalla aikaa kiireettömään kahdenkeskisiin yhdessä oloon ja tekemiseen lapsensa kanssa sekä äidin välittömän huomion antamiseen lapselleen. Arjessaan äidit aikovat järjestää jatkossa yhteistä aikaa ja tekemistä lapsensa kanssa.

Äideistä ja lapsista koostuvan pienryhmän vaarana on, että äidit ja lapset ryhmäytyvät keskenään, jolloin äidit juttelevat ryppäänä ja lapset touhuavat yhdessä omana ryhmänään. Opinnäytetyössä tältä ilmiöltä välttyttiin tarkalla suunnitelulla sekä äidin ja lapsen välisiin pariharjoitteisiin panostamalla toiminnan alusta alkaen. Kun ryhmätoiminta perustuu pitkälle pariharjoitteisiin, on riskinä, ettei yhteinen ryhmähenki pääse muodostumaan. Palautteiden sekä tehtyjen havaintojen perusteella ryhmän yhteishenki koettiin kuitenkin hyväksi ja

tämä näkyi ryhmän keskinäisessä toiminnassa. Pienryhmä muodostui kolmesta äiti-lapsiparista. Ryhmän koko oli sopiva yhden ohjaajan vedettäväksi.

Opinnäytetyön eettisyydestä huolehdin säilyttämällä ryhmältä saadut palautteet sekä kyselyt asian mukaisella tavalla ja lopulta hävittämällä tutkimusaineiston asiallisesti. Opinnäytetyössäni kerron toimintaan osallistuvista äiti-lapsipareista työn kannalta olennaiset tiedot, mutta vältän sellaisten tietojen kertomista, joiden kautta äitien ja lasten henkilöllisyys saattaisi paljastua. Toiminnan aikana otetut valokuvat teetätin vain asianomaisille ja tämän jälkeen poistatin kuvat kameran muistista. Eettisistä syistä en myöskään valokuvannut draamatarinan aikana syntyneitä tuotoksia. Toimintaan osallistuminen oli kaikille osallistujille vapaaehtoista ja toiminnan alussa solmimme ryhmän kanssa yhteisen draamasopimuksen, jossa sovimme ryhmän yhteisistä pelisäännöistä.

Tämän työn vahvuutena on perusteltu toiminnallisten menetelmien käyttö äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemisessa. Draaman sekä vuorovaikutuksen teorioissa on monta yhtymäkohtaa, joiden takia pidän draamaa sopivana työkaluna vuorovaikutuksen tukemiseen. Työn heikkoutena pidän toiminnan aikana tehtyjen havaintojen suppeutta. Alun perin opinnäytetyö oli tarkoitus toteuttaa parityönä, jolloin toisen opinnäytetyöntekijän ohjatessa draamatoimintaa, toinen tekijä olisi voinut tehdä toiminnasta havaintoja. Yksin toteutettuna draamatoiminnan ohjaaminen sekä samanaikaisesti havaintojen tekeminen oli hyvin haastavaa.

Draamatarinasta on kehitetty ohjeopas toimeksiantajan, mutta myös kaikkien muiden halukkaiden käytettäväksi. Draamatarinaa voi muokata kullekin kohderyhmälle sekä käyttötarkoitukseen sopivaksi. Työn jatkotutkimusideana voisi olla draamatarinan toistaminen useille eri pienryhmille, jolloin työn tuloksista saataisiin yleistettävämpiä.

Toimeksiantaja pystyy hyödyntämään ohjeopasta työssään toteuttamalla vastaavanlaisen draamatarinatoteutuksen uudestaan toiminnassa mukana oleville perheille tai hyödyntämällä ohjeoppaan yksittäisiä harjoitteita esimerkiksi perheiden ja vapaaehtoisten yhteisissä kuukausitapaamisissa. Uskon toimeksiantajan saavan uusia ideoita ohjeoppaasta toimintailtojen toteutuksiin.

Yksi tavoitteeni opinnäytetyöprosessin aikana oli kehittyä draamaohjaajana sekä lisätä varhaiskasvatusosaamistani. Perehtyessäni opinnäytetyöprosessin aikana aikaisempaa syvällisemmin kiintymyssuhdeteoriaan sekä varhaiseen vuorovaikutukseen, minut yllätti tutkimusten ja tiedon määrä siitä kuinka pitkäkantoiset seuraukset varhaisella vuorovaikutuksella ja kiintymyssuhteella on yksilön myöhäisempiin elämänvaiheisiin. Tulevaisuudessa työskennellessäni sosiaalialan työkentällä aion kiinnittää erityisesti huomiota omiin vuorovaikutustaitoihini sekä tukea vanhemman ja lapsen keskinäistä vuorovaikutusta esimerkiksi kasvatuskumppanuudella.

Ajatukseni toiminnallisten työmenetelmien, erityisesti draaman käytöstä, sosiaalialalla vahvistui. Jatkossakin aion hyödyntää draaman ja muiden toiminnallisten menetelmien vahvuuksia sekä innostaa ja osallistaa osallistujia mukaan toimintaan. Haluan myös kannustaa muita sosiaalialalla toimivia kokeilemaan rohkeasti toiminnallisten työmenetelmien käyttöä. Toiminnallisia työmenetelmiä käytettäessä on kuitenkin muistettava etteivät toiminnalliset työmenetelmät ole välttämättä helpoin työmuoto. Toiminnalliset työmenetelmät vaativat työntekijältä suunnitelmallisuutta, heittäytymistä sekä etukäteisvalmisteluja. Tämänkin opinnäytetyön draamatarinan harjoitteet ovat tarkkaan etukäteen mietittyjä ja osa harjoitteista vaati valmisteluja. Jokaisen toimintatuokion jälkeen oli käytävä läpi seuraava toimintatuokio ja mietittävä toimiiko suunniteltu ohjelmarunko kyseisen ryhmän kanssa. Oman haasteensa toimintatuokioihin toi toiminnan ajoittaminen peräkkäisille päiville, jolloin toiminnan läpivieminen oli ohjaajalle melko rankka rutistus, sillä seuraavan toteutuskerran valmistelut kuten metsän rakentaminen tai valokuvien teettäminen oli tehtävä edellisen toteutuskerran jälkeen samana päivänä. Myöskään tilaa suurille muutoksille toteutuksessa ei ollut, joskaan niille ei kyseisen ryhmän kanssa ollut tarvetta.

Ryhmälle etuna toteutusten ajoittuminen peräkkäisille päiville oli, että draamatarina pysyi hyvin osallistujien mielessä. Ohjaajana jäin pohtimaan sitä olisiko draamatarinan työmuodot näyttäytyneet perheiden arjessa, jos draamatarinan toteutukset olisivat olleet pidemmällä aikavälillä.

Draamaohjaajana koin kehittyväni opinnäytetyöprosessin aikana. Aivan kylmiltään en lähtenyt alkujaankaan toteuttamaan draamaohjausta. Kun opinnäytetyön aihe oli tiedossa, halusin kokeilla draamanohjaamista ensin kokeilumielessä. Kun nuorisokasvatuksessa tarjoutui mahdollisuus prosessidraaman ohjaamiseen, halusin hyödyntää tilaisuuden ja kokeilla draaman ohjaamista. Nuorisokasvatuksen prosessidraama oli ensimmäinen kokemukseni draamaohjaajana toimimisesta ja se vahvisti ajatustani toteuttaa opinnäytetyö hyödyntäen draamaa. Tänä päivänä on valtavasti olemassa olevia teoksia, joista saa ideoita ja jopa valmiiksi suunniteltuja prosessidraamatoteutuksia. Opinnäyteyötä varten suunniteltiin alusta asti draamatarina. Tämä kannatti, sillä kertaalleen opeteltu draamatarinan kehittämisen runko mahdollistaa draamatarinan suunnittelun jatkossa eri kohderyhmille erilaisilla teemoilla. Tätä osaamista aion varmasti hyödyntää jatkossakin.

LÄHTEET

Backman, P. & Rikkinen, K. 2014. Säröperheelle tueksi –toiminnan työntekijät. Lahden Diakonialaitos. Haastattelu 6.8.2014.

Becker-Weidman, A. & Shell, D. 2008. Auta lasta kiintymään –vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tampere: PT-Kustannus

Becker-Weidman, A. 2013. DDP- Aapinen vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia pähkinäkuoressa – näyttöön perustuva tehokas hoitomenetelmä. Tampere: PT-Kustannus

Bowell, P. & Heaps, B. 2005. Prosessidraama –polkuja opettamiseen ja oppimiseen. Helsinki: Draamatyö

Dila. Diakonialaitos Lahti. 2014 a. Säröperheelle tueksi. [viitattu 27.3.2014]
Saataavissa:

http://www.dila.fi/diakonia/vapaaehtoistyö/pikkulapsiperheiden_parissa

Dila. Diakonialaitos Lahti. 2014 b. Säröperheelle tueksi. [viitattu 27.3.2014]

Saataavissa: http://www.dila.fi/diakonia/pikkulapsiperheet/saroperheelle_tueksi

Gerhard, S. 2008. Rakkaus ratkaisee –varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. Helsinki: Edita

Hautamäki, A.2001. Kiintymyssuhdeteoria –teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 13-66

Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisuus. Draamakasvatusta opettajille. Vantaa: Kansanvalistusseura

Heinonen, S. 1994. Seikkailu, vapaus, lento ja kuvittelun leikki. Draama varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy

Hughes, D. 2006. Tie traumasta tervehtymiseen. Tampere: Pt-Kustannus

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kusatnns

Häkämies, A. 2007. Metodilla on merkitys -muodolla on mieli. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen väitöskirja.

Karkulainen, M. 2011. Siivet selkään, draamakengät jalkaan -kohtaamisia draaman pedagogisella näyttämöllä. Helsinki: Draamatyö

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY

Koppinen, M., Lyytinen, P. & Puttonen, H. 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Rauma: Oy Länsi-Suomi

Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina –toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmaan. Jyväskylä: Ps-kustannus

Kuuluvainen, J. 1994. Draama nyt. Draaman teoriaa 1990-luvun Englannissa. Teoksessa Lehtonen, J. & Tanttu-Knapp, H. (toim.) Draama. Nyt. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuskeskus, 10-22

Lehtinen, E., Kuusinen, J. & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

Mäntymaa, M. 2006. Early mother-infant interaction: Determinants and Predictivity. Tampere: Tampereen yliopisto. Lastenpsykiatrian väitöskirja.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehitypsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja

Owens, A. & Barber, K. 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus

Poutiainen, P. 2009. Vuorovaikutteinen kehitypsykoterapia DDP auttaa traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tietotaito Group. 10.2.2009. [viitattu 15.7.2014] Saatavissa: <http://www.tietotaitogroup.fi/sitenews/view/-/nid/13/ngid/8/>

- Punamäki, R. 2001. Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen välinen yhteys. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 174-197
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab
- Sadutus. 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja [viitattu 22.9.2014] Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/sadutus>
- Salo, S. & Mäkelä, J. 2007. MIM-vuorovaikutushavainnoinnin käsikirja ikävuodet 2-8. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy
- Salo, S. & Tuomi, K. 2008. Hoivaa ja leiki –vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologien kustannus Oy.
- Salo, S. (toim.) 2011. MIM –havainnointi varhaisen vuorovaikutuksen tukena. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy
- Silvén, M. 2010. Varhainen vuorovaikutus, kongnitio ja kielen kehitys: hermostoa kaikki tyynni. Teoksessa Silven, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet –polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva kustannus oy, 45-63
- Silvén, M. & Kouva, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa Silven, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet – polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva kustannus oy, 65-89
- Tuovila, P. 2014. DDP-koulutukset. [viitattu 15.7.2014.] Saatavilla: <http://www.pt-kustannus.fi/kurssi-ddpperus-2011-10-hughes.html>
- Voimauttavan valokuvan menetelmä. 2014, [viitattu 22.9.2014] Saatavissa: <http://www.voimauttavavalokuva.net/metelma.htm>
- Vuorinen, R. 1997. Minän synty ja kehitys. Porvoo: WSOY

LIITTEET

Esite toimintakerroista

Liite 1

Kerran keskikesällä äitisi sai pienokaisen.
Vaavasiilistä kasvoi pikkuhiiri ja eräänä auringkoisena
loppukesän päivänä pikkuhiiri lähetti häntekemään ja
matselamaan kotipesän ulkopuolelta elämä.
Muita mitä sitten tapahtuikaan?

Tule tutustumaan äitisiin ja pikkuhiiriin
ja heidän yhteiseen tarinaan!

Silliperheeseen kutsutaan tarinaan, leikkiin
ja yhteisen tekemisen kautta.

Toiminnallinen sillisetti on tarkoitettu äiti-lapsiparille.
Kokoontumiskertoja on kolme: 23.4., 30.4., sekä 7.5.2014 klo 15-16.30.
Kokoontumapaikkana toimii Vauvan Teikka -tila (Ahventonkatu 2, 4.krs.)

Mikäli haluat kysyä lisää toiminnasta tai haluat kertoa jotain omannasta
hisesistäsi tai lapsestasi kolmiinmaan liittyy, otathan yhteyttä:
Pauliina Veskin, pauliina.pollanen7@student.lamk.fi

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta.

Olemme suunnitelleet osana opinnäytetyötämme toiminnallisen siilitarinan, joka meillä on ilo toteuttaa yhteistyössä Säröperheille tueksi – toiminnan kautta.

Sinut ja lapsesi on kutsuttu mukaan siiliperheen tarinaan sekä auttamaan meitä toiminnallisen opinnäytetyön toteutuksessa.

Haluamme toiminnalla tarjota sinulle ja lapsellesi mukavaa yhdessä tekemistä ja yhteisen draamakokemuksen pienessä ryhmässä.

Sinä ja lapsesi autatte puolestanne meitä toteuttamaan toiminnallisen opinnäytetyömme olemalla toiminnan kohderyhmänä.

Toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta toivomme, että ryhmään osallistuvat osallistuisivat toimintaan kaikkina kolmena toteutuskertana.

Viimeisellä toteutuskerralla haluaisimme saada toiminnasta palautetta opinnäytetyön analysointia sekä toiminnan kehittämistä varten.

Yhteistyöterveisin: Pauliina Vaskin &

Tarina: Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä

Asuipa kerran eräässä kauniissa ja vanhassa metsässä, jonka nimi oli Lehtivihreän metsä, pieni ja väriltään harmahtava siili. Siili oli tyttösiili ja pian siitä tulisi äitisiili, koska se kantoi vatsassaan poikasta. Lehtivihreän metsässä kasvoi monia isoja lehtipuita, ja niistä puista tippuneista lehdistä oli maahan kasaantunut monenkirjavia lehtikasoja. Yhteen näistä lehtikasoista, tyttösiili oli tehnyt itselleen pesän, oman kodin. Siellä omassa viihtyisässä kodissaan tyttösiilistä tuli äitisiili, sillä eräänä aurinkoisena päivänä, se synnytti poikasen. Syntynyt siili oli pienen pieni ja kaikin puolin ihmeellinen. Äitisiili oli onnellinen lapsestaan, vaikka välillä se koki hämmennystä Pikkusiilin kanssa, sillä niin uusi ja tuntematon tilanne äitisiilille oli.

Päivä päivältä Pikkusiili kasvoi ja vahvistui. Nopeasti se oppi uusia asioista. Se oppi kääntymään selältä mahalleen, nousemaan seisomaan ja lopulta se jo asteli jaloillaan eteenpäin, huterasti, mutta kuitenkin. Oma kotipesä oli tullut Pikkusiilille jo tutuksi ja eräänä päivänä äitisiili vei Pikkusiilin ulos kotipihalle. Pesän ulkopuolella oli niin paljon ihasteltavaa! Kirkkaan värisiä kukkia, erilaisia ääniä, tuoksuja ja värejä. Pikkusiili oli kovin ihmeissään siitä kaikesta. Ulkona oli niin paljon uusia ääniä, tuoksuja ja värejä., niin paljon mitä katsella ja hämmästellä! Pikkusiili vietti päivän tutkiessaan tätä kaikkea uutta. Päivän päätteeksi Pikkusiili oli niin uuvuksissa, että hän kellahti selälleen turvalliselta tuntuvan kotipesän pehmoiselle sammalmättäälle ja nukahti saman tien.

Tähän päättyy tarinankerronta ensimmäisellä tapaamisella.

Muutaman päivän päästä Pikkusiili pääsi jälleen äitinsä kanssa tutkimusmatkalle kotipihalle. Aurinko oli paistanut edellisinä päivinä ja kypsentänyt kotipihan lähellä kasvavat metsämansikat, jotka nähdessään Pikkusiili riemastui valtavasti. Se haki yhden mansikan ja äidin kanssa yhdessä ne alkoivat heitellä mansikkaa niin kuin ihmislapset heittelevät palloja. Äitisiili ja pikkusiili harjoittelivat mansikan avulla heittämistä, vierittämistä ja potkimista.

Tässä kohdassa tauko kerronnassa: palloharjoitus

Siilit ovat ilta- ja yöeläjiä, joten ilta oli jo pian käsillä ja äitisiilin oli aika lähteä valmistamaan iltapalaa Pikkusiilille. Mutta Pikkusiili ei tahtonut vielä lähteä sisälle. Niin uutta ja ihmeellistä pesän ulkopuolinen elämä oli. Äitisiili antoi Pikkusiilin jäädä vielä hetkeksi ulos siksi aikaa, kun meni itse laittamaan iltapalan valmiiksi. Samalla äitisiili kuitenkin muistutti Pikkusiiliä pysymään lähellä pesää, koska ympäristö oli Pikkusiilille vielä vieras ja Pikkusiili saattaisi eksyä, jos lähtisi liian kauas pesän läheisyydestä. Pikkusiili lupasi äidille ettei mene kauas pesästä. Mutta nähdessään pienen, kirjavan perhosen lentävän Pikkusiilin kuonon ohitse, se lähti innoissaan seuraamaan perhosta ja hyvin nopeasti Pikkusiili huomasi kadottaneensa näköyhteyden kotipesään.

(Tässä kohtaa seurataan perhosta Theatrum Olgaan)

Nyt kaikki ympärillä oleva oli uutta ja vierasta, eikä Pikkusiili enää tiennyt, mistä se oli tullut tai mihin suuntaan sen pitäisi suunnistaa päästäkseen takaisin kotiin.

Ympärillä alkoi jo hämärtää ja se teki kodin etsinnästä vielä haasteellisempaa: mikään ei näyttänyt enää samalta kuin hetki sitten. Pikkusiili alkoi huolestua, koska se ei tiennyt, mitä sen pitäisi tehdä. Se koki sisällään tunteen, jota se ei ollut koskaan ennen tuntenut, sitä pelotti. Koskaan aiemmin Pikkusiiltä ei ollut pelottanut, sillä aina sen lähellä oli ollut turvallinen äitisiili. Nyt Pikkusiili oli aivan yksin ja eksyksissä.

*Oi, sanoi siili,
olen tunteellinen siili,
olen hyvä, kiltti, hellä.
Ja kelläpä, kellä
on vastaansanomista?*

*Se vain on surullista,
että piikkikuoren alla
siilin hellyys piili.*

*Oi, sanoi siili,
olen surullinen siili,
niin yksinäinen jotta!*

Ja se on aivan totta:

*Se yksinänsä eli
ja piikein piikitteli,
ja piikkikuoren alla
sitten itkeskeli.*

-- Kirsi Kunnas

Tässä kohtaa ajatusäänet Pikkusiililtä

Samassa Pikkusiili tunsi kuononsa päässä jotain märkää. Se nosti katseensa ylöspäin ja huomasi taivaalle ilmestyneen suuren, tumman pilven, josta tippui märkiä vesipisaroita siilin päälle. Pikkusiili kuuli pilven murisevan:

”Olen niin vihainen! Ja näytin samalla sille pienelle linnulle, että osaan olla suuri ja pelottava pilvi”. Pikkusiili, joka tunsi nyt pelkoa myös valtavan, mustan pilven alla, kuiskasi pilvelle:

”Mi-miksi sinä olet vi-vihainen?”.

”Halusin vain heittää yhden pienen vesipisaran alas maahan, mutta sen nähdessään Varpulintu säksätti ivaten minulle, että olen niin pieni ja vaatimaton, ettei minusta ole mihinkään. Että osaan olla vain pikkupilvi. Sen kuullessani minä raivostuin ja päätin kerätä kaikki voimani, ja kasautua suureksi, mustaksi pilveksi, ja näyttää kaikille, kuinka pelottava ja mahtava minä osaan olla”, pilvi jyrisi.

”Sinä pe-pelotat minua. Olen ensimmäistä kertaa ulkona, kaikki on minulle uutta, ja lisäksi minä eksyin kotoa. Jo se sai minut pelkäämään ja nyt vielä sinä pe-pe-pelotat minua lisää”, Pikkusiili sanoi ääni väristen ja se tunsi, kuinka sen koko ruumis tärisi. Samassa se huomasi, että sadepisaroiden lisäksi, jotain suolaisen makuista valui sen kuonolle. Se oli kyynel, Pikkusiili itki.

Huomatessaan Pikkusiilen pelon, jättiläispilvelle tuli paha olo. Sitä alkoi kaduttaa, että se oli suuttunut Varpulinnun sanomisesta sillä tavalla ja kasannut itseensä kaiken vihan.

”En haluaisi, että sinä pelkää minua”, mutta Pikkusiili pelkäsi kuitenkin.

”En tiedä, mitä minä voisin tehdä, että saisin itseni laantumaan ja sade lakkaisi.”

”Mutta minä tiedän” sanoi silloin lempeä ääni. Pikkusiili tunsi jonkin viileän ilman kuononpäässään.

”Ku-ku-ka sinä olet?” Pikkusiili kysyi ääneltä.

”Olen tuuli.”

”Miten sinä voit muka auttaa minua?” pilvi kysyi.

”Minä voin hajottaa sinut pieniksi pilviksi” tuuli kertoi. Jättiläispilvi katsoi pientä tuulta epäuskoisena:

”Näinköhän sinä voit niin tehdä, olethan vain tuollainen pieni tuuli.”

”Saatpa nähdä” tuuli sanoi. Se otti vauhtia, pyöri muutaman kerran ympäri ja suuntasi sitten mustan pilven luo. Se puhalsi kaikin voimin ja kas vain, musta pilvi alkoi hajota. Ensin puoliksi, sitten vielä puoliksi ja taas puoliksi ja niin kauan, kunnes yhdestä isosta pilvestä oli tullut monta, monta pientä pilveä. Samalla sade lakkasi ja yön pimeys helpotti kirkkaan kuun päästessä nyt loistamaan pilvien raoista.

”Kiitos sinulle tuuli! Meidän on nyt paljon kevyempi olla” pienet pilvet huusivat.

”Olkaa hyvä” tuuli vastasi hymyillen ja lensi pois paikalta.

Tässä kohtaa tuuliharjoitus huiveilla.

Pikkusiili oli ihmeissään tapahtuneesta, mutta samalla se huomasi, että osa sen pelosta oli poistunut mustan pilven myötä. Nyt se näki paremmin ympärilleen kuun valaistessa tienoon. Vieläkään Pikkusiili ei tiennyt, mihin suuntaan sen tulisi mennä, mutta kuun valossa se näki loistavan silmäparin puun oksalla.

”Kuka siellä? Voisitko auttaa minua löytämään tien takaisin kotiin?” se kysyi silmäparilta.

”Hu huu! Minä, pöllöhän se täällä. Luulen tietäväni, mistä sinä olet tullut... mutta luulen myös, ettei sinun tarvitse osata yksin kotiin, sillä...”

”Pikkusiili!!!” Kuului huuto Pikkusiilin takaa. Pikkusiili kääntyi katsomaan.

”Äiti!!!” se huusi ja ryntäsi juosten äidin syliin.

”Olin niin huolissani sinusta Pikkusiili!” äitisiili sanoi rutistaen Pikkusiiltä.

”Minuakin pelotti kovin” Pikkusiili sanoi.

”Nyt mennään yhdessä takaisin kotiin” äitisiili sanoi.

Tässä kohtaa valokuvaharjoitus.

Seuraavana päivänä Pikkusiili ja äitisiili päättivät kutsua ystävät koolle ja juhlia sitä, että Pikkusiilin tutkimusmatka päättyi lopulta onnellisesti. Yhdessä toisten kanssa äitisiili ja Pikkusiili leipoivat kauralastuja ja joivat oman pihan metsämansikoista tehtyä mehua.

Tässä kohtaa juhlat.

Riemua ja iloa riitti koko päiväksi ja illan tullen äitisiili ja Pikkusiili kääriytyivät oman kotipesänsä tuttuun ja turvalliseen sänkyyn nukkumaan.

”Äiti, en enää koskaan mene niin kauas kotoa” Pikkusiili tuhisi.

”Kyllä sinä saat mennä, mutta vasta sitten, kun ympäristö on tullut sinulle tutummaksi. Voimme taas huomenna yhdessä tutkia uusia paikkoja” äitisiili vastasi Pikkusiilille. Pikkusiili hymyili tyytyväisenä ja nukahti sitten äidin turvalliseen läheisyyteen nähden unta tulevista seikkailuistaan...

Tarinalle lopetus.

Tarinan suunnittelussa mukana on ollut opinnäytetyöparini Mirva Virtanen.

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

PIKKUSIILIN SEIKKAILU LEHTIVIHREÄN METSÄSSÄ

Ohjeopas draamatarinan toteutukseen

Syysy 2014
Pauliina Vaskin

Saatteeksi

Tämä on ohjeopas Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreän metsässä draamatarinan toteutukseen. Toteutus on suunniteltu äiti-lapsipareista koostuvalle pienryhmälle. Draamatarina on suunniteltu tukemaan äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Toteutuskertoja suunnitelmassa on kolme. Toteutuskertojen pituus on noin 1h 30min.

Jokainen toteutuskerta aloitetaan yhteisellä alkulaululla ja lopetetaan yhteiseen loppulauluun. Ensimmäisen toimintakerran alussa askartelimme äiti-lapsipareittain aarrelaatikot, joihin keräsimme jokaiselta toimintakerralta vähintään yhden aarteen. Tavoitteena on, että aarteiden keruu jatkuu toimintakertojen jälkeen. Aarrelaatikko on varsinaisesta draamatarinasta hiukan erillään oleva tuotos, mutta tuo mukavan lisän äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemiseen sekä antaa kivan yhteisen muiston toiminnasta. Halutessasi voit asarrella ryhmän kanssa aarrelaatikot tai jättää tämän osion pois.

Palautetta ryhmältä pyysin jokaisen toimintakerran lopuksi kahteen värikoodein ja hymiöin varustettuun palauteämpäriin. Toinen palauteämpäreistä oli hyviä asioita varten ja toinen ikäviä asioita varten. Ryhmäläisille jaoin kaksi palautelappua. Palauteämpäreissä noudatin samaa värikoodia kuin ämpäreissä. Värikoodien ja hymiöiden avulla ryhmäläisten oli helppo hahmottaa kumpiin lappuihin kirjoitettiin ikävät ja kumpiin mukavat asiat ja mihin ämpäreihin palautteet tuli laittaa. Värikoodien avulla lapset pääsivät osallistumaan palautteen antoon mahdollisimman paljon. Mikäli haluat pyytää toiminnasta palautetta voit hyödyntää edellistä esimerkkiä tai keksiä oman.

ALOITUS- JA LOPETUSLAULUT

Jokainen toimintakerta aloitettiin yhteisellä aloituslaululla ja lopetettiin yhteiseen lopetuslauluun. Pidän tärkeänä, että jokaisella toimintakerralla on samat alku- ja loppulaulut. Tällöin toimintakerrat sisältävät rutiineja, joihin jokainen ryhmäläinen voi helposti osallistua. Lisäksi samana pysyvät aloitus- ja lopetuslaulut kertovat ryhmälle toiminnan alkamisesta ja toiminnan päättymisestä.

ALKULAULU

Alkulauluna toimintakerroilla voi käyttää esimerkiksi Kiva kun oot täällä -laulua. Tässä lauleikissa istutaan piirissä. Vuoron perään jokaisella ryhmäläisellä on jokin soitin kuten marakassi tai rytmimuna, jota hän soittaa omalla vuorollaan säkeistön ajan. Muut laulavat säkeistön käyttäen ryhmäläisen nimiä esim. **Kalle-kulta, Kalle-kulta, kiva kun oot täällä. Aiaiaiai, kiva kun oot täällä...**

Tämän alkulaulun tarkoituksena on toivottaa jokainen ryhmäläinen tervetulleeksi toimintakertaan sekä saada jokainen ryhmäläinen tuntemaan itsensä tärkeäksi.

LOPPULAULU

Loppulauluna voidaan käyttää Suljen ihanan aarrerasian -laulua :

Suljen ihanan aarrerasian, (käsillä tehdään kuppi joka suljetaan tuomalla kädet simpukkamaisesti yhteen)

kierrän lauluni kippuraan. (etusomia pyöritetään toistensa ympäri)

Muiston mukavan, (kämmenellä kaapataan ilmaa ja puristetaan käsi nyrkkiin)

taskuun taputan, (taputetaan kädellä takataskua)

siihen saakka, (vilkutetaan kädellä)

kun tavataan. (vilkuttaminen jatkuu)

Tämä laulu on katkelma ja muunnos laulusta Suljen ihanan soittorasian -laulua. Laulun soittorasian sana on korvattu aarrerasialla, koska se soveltui ensimmäisellä toimintakerralla askarreltuihin aarrelaatikoihin. Ennen loppulaulua voi toimintakerran aarteet laittaa aarrelaatikkoon ja konkreettisesti sulkea aarrelaatikon kannen.

AARRELAATIKON ASKARTELU

Aarrelaatikon askartelua varten tarvitaan kannellisia pahvilaatikoita esim. kenkälaatikoita, yksi laatikko paria kohden. Laatikot voidaan etukäteen päällystää yksivärisellä kontaktipaperilla, jolloin koristeet saadaan hyvin esille. Lisäksi tarvitaan koristelumateriaalia esim. tarrapaperia, kuvioteippiä tms. ja sakset.

Aarrelaatikon voi halutessaan askarrella ensimmäisen toimintakerran alussa. Aarrelaatikon tarkoituksena on, että äiti-lapsiparit saavat draamatarinasta mukavan muiston itselleen ja yhteinen aarteiden keruu jatkuu draamatoteutusten jälkeen. Yhteisten muistojen keräämisellä aarrelaatikkoon tavoitellaan äidin ja lapsen välisen yhteenkuuluvuuden ja tunnesiteen vahvistamista.

ENSIMMÄINEN TOIMINTAKERTA

Tervehtiminen

Äiti-lapsiparien saapuessa ensimmäistä kertaa ryhmätapaamiseen kiinnitä huomiota jokaisen parin henkilökohtaiseen tervehtimiseen. Tervehtimisellä annat ensivaikutelman itsestäsi ja äiti-lapsiparit kokevat tullessa kohdatuksi ja tervetulleeksi ryhmään.

Aarrelaatikon askarteleminen

Mikäli haluat ryhmän askartelevan aarrelaatikot, on toiminta hyvä aloittaa aarrelaatikoiden askartelemiselle. Tervehdittyäsi paikalle saapuvia, ohjeista parit aarrelaatikon askarteluun. Aarrelaatikoiden koristeluun on hyvä varata aikaa noin 15 min. Kun viimeisetkin paikalle saapuvat ovat saaneet koristella hetken aarrelaatikoitaan, pyydä ryhmä piiriin yhteiseen aloitukseen.

Yhteinen aloitus

Yhteisessä aloituksessa on hyvä esitellä itsensä lyhyesti ja kertoa mitä toimintakerroilla tul-laan tekemään sekä solmia yhteinen draamasopimus. Draamasopimuksella tarkoitetaan yhteisiä draaman pelisääntöjä kuten jokaisen mielipiteen kunnioittamista ja jokaisen osallistumista toimintaan siinä määrin kuin se tuntuu hyvältä. Ohjaajan esiteltyä itsensä on muiden vuoro esittäytyä. Tähän on hyvä varata aikaa noin 5 min.

Aloituslaulu

Esittäytyminen ja ryhmän nimien opettelu voidaan tehdä opettelemalla yhteinen aloituslaulu - Kiva kun oot täällä. Aloituslaulun lisäksi tutustumiseen on hyvä varata yhdestä kolmeen tutustumisleikkiä.

Tutustumisleikki

Toinen tutustumisleikki voi olla Liike ja nimet -harjoitus. Tässä tutustumisleikissä äiti- ja lapsi miettivät pareittain yhteisen liikkeen, jonka näyttävät muulle ryhmälle vuorollaan. Pari kertoo nimensä ja näyttää tämän jälkeen liikkeen. Muut ryhmäläiset toistavat ensin nimet ja tekevät sitten liikkeen. Näin jatketaan kunnes kaikki parit ovat esitelleet itsensä ja näyttäneet liikkeen. Astetta vaikeamman tästä harjoitteesta saa, jos parien tulee toistaa kaikkien aikaisempien parien nimet ja liikkeet ja lisätä tämän perään uusi liike. Halutessa tutustumisleikkejä voi tehdä useamman. Aloituslauluun ja tutustumisleikkiin on hyvä varata aikaa noin 10 min. Jos aiot vetää alussa useamman tutustumisleikin, varaa aikaa tähän osiaan noin 20 min.

Ensimmäinen katkelma draamatarinan kertomuksesta

Ohjeista äidit ja lapset ottamaan mukava asento lähellä toisiaan. Halutessaan osallistujat saavat sulkea silmänsä. Voit kertoa, että nyt aloitetaan tutustuminen äiti- ja lapsisiiliin. Lue tai kerro omin sanoin seuraava pätkä kertomuksesta:

Asuipa kerran eräässä kauniissa ja vanhassa metsässä, jonka nimi oli Lehtivihreän metsä, pieni ja väriltään harmahtava siili. Siili oli tyttösiili ja pian siitä tulisi äitisiili, koska se kantoi vatsassaan poikasta. Lehtivihreän metsässä kasvoi monia isoja lehtipuita, ja niistä puista tippuneista lehdistä oli maahan kasaantunut monenkirjavia lehtikasvoja. Yhteen näistä lehtikasvoista, tyttösiili oli tehnyt itselleen pesän, oman kodin. Siellä omassa viihtyisässä kodissaan tyttösiilistä tuli äitisiili, sillä eräänä aurinkoisena päivänä, se synnytti poikasen. Syntynyt siili oli pienen pieni ja kaikin puolin ihmeellinen. Äitisiili oli onnellinen lapsestaan, vaikka välillä se koki hämmennystä Pikkusiilin kanssa, sillä niin uusi ja tuntematon tilanne äitisiilille oli.

Päivä päivältä Pikkusiili kasvoi ja vahvistui. Nopeasti se oppi uusia asioita. Se oppi kääntymään selältä mahalleen, nousemaan seisomaan ja lopulta se jo asteli jaloillaan eteenpäin, huterasti, mutta kuitenkin. Oma kotipesä oli tullut Pikkusiilille jo tutuksi ja eräänä päivänä äitisiili vei Pikkusiilin ulos kotipihalle. Pesän ulkopuolella oli niin paljon ihasteltavaa! Kirkkaan värisiä kukkia, erilaisia ääniä, tuoksuja ja värejä. Pikkusiili oli kovin ihmeissään siitä kaikesta. Ulkona oli niin paljon uusia ääniä, tuoksuja ja värejä., niin paljon mitä katsella ja hämmästellä! Pikkusiili vietti tutkiessaan tätä kaikkea uutta. Päivän päätteeksi Pikkusiili oli niin uuvuksissa, että hän kellahti selälleen turvalliselta tuntuvan kotipesän pehmoiselle sammalmättäälle ja nukahti saman tien.

Kertomuksen jälkeen pyydä osallistujia pitämään silmänsä vielä hetken aikaa kiinni ja katselevansa ympärilleen. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää siihen, miltä Pikkusiilin pesässä näyttää ja miltä sieltä tuoksu. Anna tähän hetki aikaa. Lopulta pyydä osallistujia avaamaan silmänsä. Kertomukseen on hyvä varata aikaa noin 5 min.

Pikkusiilin pesän piirtäminen

Tarvikkeeksi Pikkusiilin pesän piirtämiseen tarvitset: papereita (A3 on suositeltava koko) yksi paperi paria kohden sekä värikyniä.

Seuraavaksi ohjeista äidit ja lapset piirtämään Pikkusiilin pesä. Ohjeistuksessa voit pyytää pareja kiinnittämään erityisesti huomiota ensin siihen, miltä Pikkusiilin pesässä näyttää ja tämän jälkeen parien tulisi miettiä mitä Pikkusiilin pesässä tulisi olla, jotta Pikkusiili olisi onnellinen. Nämä asiat lisätään piirustukseen. Tähän tehtävään on hyvä varata aikaa 20-25 min.

Yhdessä piirrustusten läpikäyminen

Kun parit ovat saaneet piirrustukset valmiiksi, pyydä ryhmä jälleen piiriin. Jokainen pari, joka suinkin vain haluaa, esittelee piirroksen. Esittelykierroksen jälkeen voidaan hetken aikaa yhdessä keskustella piirroksista. Miltä tehtävän tekeminen tuntui? Oliko helppoa miettiä mitä asioita Pikkusiili tarvitse pesäänsä ollakseen onnellinen? Onko nämä asiat samoja asioita, joita itse kaipaa ollakseen onnellinen?

Palautteen pyytäminen toimintakerrasta

Tässä kohtaa on hyvä aika kerätä ryhmältä palautetta toimintakerrasta mikäli tahdot sitä pyytää. Palautteen pyytäminen on mielestäni tarpeellista oman ohjaajuuden kehittämiseen sekä toimintakertojen sisällön suunnittelua varten.

Yhteinen lopetus

Piirrokset siilin pesästä taitelleen aarrelaatikoon. Aarrelaatikon kansi suljetaan ja lauletaan yhteinen loppulaulu -Suljen ihanan aarrerasian.

TOINEN TOTEUTUSKERTA

Yhteinen aloitus: draamasopimus ja alkulaulu

Toimintatuokion alussa toivota jälleen kaikki tervetulleeksi toteutuskertaan. Muistuta ryhmää yhteisestä draamasopimuksesta ja varmista, että kaikki ovat valmiita sitoutumaan siihen. Tämän jälkeen aloittakaa toteutuskerta yhteisellä alkulaululla, joka on sama kuin edellisellä kerralla.

Edellisen toimintakerran muisteleminen

Alkulaulun jälkeen palautelkaa ryhmän kanssa mieleen mitä teitte edellisellä toimintakerralla. Muistelkaa Pikkusiilin pesän piirtämistä ja sitä kuinka erilaisia/ samanlaisia pesistä tuli. Kerro tässä kohtaa, että seuraavaksi askartelisitte pesään asukkaat eli äitisiilin ja Pikkusiilin.

Siilien askarteleminen

Siilien askartelua varten tarvitset: valmiit siilimallit sekä ruskeaa tai harmaata pahvia . Kaksi pahvipalaa paria kohden. Palojen koko riippuu siilimallien koosta. Saksia, värikyiniä, joilla voi piirtää siileille naamat sekä halutessani valmiiksi pätkittyä villalangaa tai havunneulasia. Liimaa, mikäli aiotte tehdä siileille erilliset piikit villalangasta tai havunneulasista. Vahakangas liina pöydän suojaksi.

Leikkaa etukäteen pahvista kaksi siilimallia. Toisen siilimallin tulee olla isompi kuin toisen. Isommasta siilistä askarrellaan äitisiili ja pienemmästä Pikkusiili. Askartelut tehdään äitilapsipareittain. Aikaa siilien askarteluun on hyvä varata noin 20 min.

Toinen katkelma draamatarinan kertomuksesta

Siilien valmistuttua ohjeista osallistua ottamaan siilit mukaan ja tulemaan piiriin. Kehota ryhmäläisiä ottamaan mukava asento ja halutessaan sulkemaan silmät, sillä seuraavaksi jatkaisit kertomusta Pikkusiilistä.

Lue tai kerro omin sanoin seuraava katkelma kertomuksesta:

Muutaman päivän päästä Pikkusiili pääsi jälleen äitinsä kanssa tutkimusmatkalle kotipihalle. Aurinko oli paistanut edellisinä päivinä ja kypsentyneet kotipihan lähellä kasvavat metsämansikat, jotka nähdessään Pikkusiili riemastui valtavasti. Se haki yhden mansikan ja äidin kanssa yhdessä ne alkoivat heitellä mansikkaa niin kuin ihmislapset heittelevät palloja. Äitisiili ja pikkusiili harjoittelivat mansikan avulla heittämistä, vierittämistä ja potkimista.

Palloharjoitus

Tätä harjoitusta varten tarvitet pallon!

Katso etukäteen sopiva paikka käyttämästänne tilasta palloharjoitukseen. Mikäli tila ei ole sopiva tähän harjoitukseen, voi tämän kohdan jättää draamatarinasta pois.

Palloharjoitusta varten varaa pallo, joka soveltuu kopitteluun ja vierittelyyn. Jos mahdollista valikoi punainen pallo, jolloin se kuvastaa mahdollisimman paljon metsämansikkaa.

Ohjeista äiti–lapsipareja suorittamaan harjoite yksitellen. Muut parit odottavat vuoroaan ja voivat seurata tehtävää suorittavaa paria. Omalla vuorollaan äiti ja lapsi kopittelevat palloa ensin kolme kertaa ja tämän jälkeen vierittelevät palloa kolme kertaa toinen toisilleen. Tämän jälkeen vuoro siirtyy seuraavalle parilla. Näin jatketaan kunnes kaikki parit ovat suorittaneet tehtävän.

Kolmas katkelma draamatarinan kertomuksesta

Ohjeista osallistujat jälleen ottamaan mukava asento ja sulkemaan silmänsä seuraavaa kertomuksen katkelmaa varten. Lue tai kerro omin sanoin seuraava katkelma kertomuksesta:

Siilit ovat ilta- ja yöeläjiä, joten ilta oli jo pian käsillä ja äitisiilin oli aika lähteä valmistamaan ilta-palaa Pikkusiilille. Mutta Pikkusiili ei tahtonut vielä lähteä sisälle. Niin uutta ja ihmeellistä pesän ulkopuolinen elämä oli. Äitisiili antoi Pikkusiilin jäädä vielä hetkeksi ulos siksi aikaa, kun meni itse laittamaan iltopalan valmiiksi. Samalla äitisiili kuitenkin muistutti Pikkusiiliä pysymään lähellä pesää, koska ympäristö oli Pikkusiilille vielä vieras ja Pikkusiili saattaisi eksyä, jos lähtisi liian kauas pesän läheisyydestä. Pikkusiili lupasi äidille ettei mene kauas pesästä. Mutta nähdessään pienen, kirjavan perhosen lentävän Pikkusiilin kuonon ohitse, se lähti innoissaan seuraamaan perhosta ja hyvin nopeasti Pikkusiili huomasi kadottaneensa näköyhteyden kotipesään.

Ennen kuin pyydät osallistujia avaamaan silmänsä laita valmiiksi askarreltu perhonen ranteeseesi. Voit askarrella perhosen pahvista ja värittää perhoselle haluamasi lainen kuviointi. Tee perhosen keskelle pari pientä reikää ja pujota reijistä kumilanka. Kumilangan tulee olla riittävän pitkä, jotta perhonen mahtuu ranteeseesi.

Pyydä nyt ryhmäläisiä avaamaan silmänsä. Kerro heille, että tämännäköisen perhosen Pikkusiili näki lähellä kotipesänsä ja näytä kädessäsi olevaa perhosta. Kerro ryhmälle, että niin kuin Pikkusiili lähti seuraamaan perhosta, lähtisivät myös he seuraamaan sitä. Ohjeista ryhmä seuraamaan perhosta seuraavaan paikkaan.

Metsässä

Mikäli käytössäsi on draamatoteutusta varten toinen tila tai samasta tilasta toinen huone, johdata ryhmä perhosen avulla tähän tilaan. Etukäteen olet voinut luoda sinne metsän käytössäsi olevalla rekvisiitilla. Erivärisillä kankailla ja luonnonmateriaaleilla kuten kivillä ja lehdillä saa jo tehtyä kivan metsän.

Mieti etukäteen kuinka sijoitat ryhmän tilaan istumaan ja ohjeista ryhmä tilassa paikalleen. Jos käytössäsi on siilille rooliasu, voit pukea sen nopeasti yllesi.

Tässä kohtaa toteutusta tarvitaan avuksesi toinen ohjaaja, joka voi kanssasi näytellä seuraavan draamatarinan katkelman. Mikäli et saa avuksesi ketään improvisoi. Voit esimerkiksi lukea tai kertoa omin sanoin seuraavan katkelman muutellen äänensävyäsi.

Seuraavassa katkelmapätkässä lihavoidut tekstit ovat tarkoitettu toisen ohjaajan luettavaksi. Kertokaa tai näytelkää seuraava katkelma kertomuksesta:

Nyt kaikki ympärillä oleva oli uutta ja vierasta, eikä Pikkusiili enää tiennyt, mistä se oli tullut tai mihin suuntaan sen pitäisi suunnistaa päästäkseen takaisin kotiin.

Ympärillä alkoi jo hämärtää ja se teki kodin etsinnästä vielä haasteellisempaa: mikään ei näyttänyt enää samalta kuin hetki sitten. Pikkusiili alkoi huolestua, koska se ei tiennyt, mitä sen pitäisi tehdä. Se koki sisällään tunteen, jota se ei ollut koskaan ennen tuntenut, sitä pelotti. Koskaan aiemmin Pikkusiiltä ei ollut pelottanut, sillä aina sen lähellä oli ollut turvallinen äitisiili. Nyt Pikkusiili oli aivan yksin ja eksesissä.

*Oi, sanoi siili,
olen tunteellinen siili,
olen hyvä, kyltti, hellä
Ja kelläpä, kellä
on vastaansanomista?*

*Se vain on surullista,
että piikkikuoren alla
siilin hellyys piili.*

*Oi, sanoi siili,
olen surullinen siili,
niin yksinäinen jotta!*

*Ja se on aivan totta:
Se yksinensä eli
ja piikein piikitteli,
ja piikkikuoren alla
sitten itkeskeli.*

– Kirsi Kuomas

Pikkusiilen ajatukset

Tässä kohtaa pitäkää pieni tauko näytelmässä. Kyselä äideiltä ja lapsilta miltä Pikkusiilestä mahtaa tuntua ja mitä Pikkusiili mahtaa ajatella. Jatkakaa keskustelua niin pitkään kuin keskustelu pysyy yllä. Tähän on hyvä varata aikaa noin 5 min.

Katkelma draamatarinan kertomuksesta jatkuu

Jatkakaa kertomuksen näyttelemistä tai kerrontaa seuraavasti:

Samassa Pikkusiili tunsu kuononsa päässä jotain märkää. Se nosti katseensa ylöspäin ja huomasi taivaalle ilmestyneen suuren, tumman pilven, josta tippui märkiä vesipisaroita siilin päälle. Pikkusiili kuuli pilven murisevan:

”Olen niin vihainen! Ja näytin samalla sille pienelle linnulle, että osaan olla suuri ja pelottava pilvi”. Pikkusiili, joka tunsu nyt pelkoa myös valtavan, mustan pilven alla, kuiskasi pilvelle:

”Mi-miksi sinä olet vi-vihainen?”.

”Halusin vain heittää yhden pienen vesipisaran alas maahan, mutta sen nähdessään Varpulintu säksäytti ivaten minulle, että olen niin pieni ja vaatimaton, ettei minusta ole mihinkään. Että osaan olla vain pikkupilvi. Sen kuullessani minä raivostuin ja päätin kerätä kaikki voimani, ja kasautua suureksi, mustaksi pilveksi, ja näyttää kaikille, kuinka pelottava ja mahtava minä osaan olla”, pilvi jyrisi.

”Sinä pe-pelotat minua. Olen ensimmäistä kertaa ulkona, kaikki on minulle uutta, ja lisäksi minä ek-syin kotoa. Jo se sai minut pelkäämään ja nyt vielä sinä pe-pe-pelotat minua lisää”, Pikkusiili sanoi ääni väristen ja se tunsu, kuinka sen koko ruumis tärisi. Samassa se huomasi, että sadepisaroiden lisäksi, jotain suolaisen makuista valui sen kuonolle. Se oli kyynel, Pikkusiili itki.

Huomatessaan Pikkusiilen pelon, jättäiläispilvelle tuli paha olo. Sitä alkoi kaduttaa, että se oli suuttunut Varpulinnun sanomisesta sillä tavalla ja kasanut itseensä kaiken vihan.

”En haluaisi, että sinä pelkää minua”, mutta Pikkusiili pelkäsi kuitenkin.

”En tiedä, mitä minä voisin tehdä, että saisin itseni laantumaan ja sade lakkaisi.”

”Mutta minä tiedän” sanoi silloin lempeä ääni. Pikkusiili tunsu jonkin viileän ilman kuononpäässä.

”Ku-ku-ka sinä olet?” Pikkusiili kysyi ääneltä.

”Olen tuuli.”

"Miten sinä voit muka auttaa minua?" pilvi kysyi.

"Minä voin hajottaa sinut pieniksi pilviksi" tuuli kertoi. Jättiläispilvi katsoi pientä tuulta epäuskoisena:

"Näinköhän sinä voit niin tehdä, olethan vain tuollainen pieni tuuli."

"Saatpa nähdä" tuuli sanoi. Se otti vauhtia, pyöri muutaman kerran ympäri ja suuntasi sitten mustan pilven luo. Se puhalsi kaikin voimin ja kas vain, musta pilvi alkoi hajota. Ensimmäiseksi, sitten vielä puoliksi ja taas puoliksi ja niin kauan, kunnes yhdestä isosta pilvestä oli tullut monta, monta pientä pilveä. Samalla sade lakkasi ja yön pimeys helpotti kirkkaan kuun päästessä nyt loistamaan pilvien raoista.

"Kiitos sinulle tuuli! Meidän on nyt paljon kevyempi olla" pienet pilvet huusivat.

"Olkaa hyvä" tuuli vastasi hymyillen ja lensi pois paikalta.

Tuuli harjoitus

Tätä harjoitusta varten tarvitset huiveja. Yksi huivi äiti-lapsiparia kohtaan riittää.

Tässä kohtaa pitää pieni tauko kertomuksesta. Kerro, että seuraavaksi lapset pääsevät kokemaan Pikkusiilin tunteman tuulen vireen metsässä. Pyydä lapsia asettumaan lattialle selinmakuulle. Lapset voivat tässä kohtaa sulkea silmänsä, jos haluavat. Ohjeista äitejä ottamaan huivi. Ohjeista äitejä ensin tekemään huivilla kevyttä ja hentoa tuulta lapsensa päällä. Pikku hiljaa tuuli voimistuu ja voimistuu. Lopulta ohjeista äitejä tekemään huiveilla niin voimakasta myrskytuulta kuin ikänä pystyvät. Vähitellen tuuli tasaantuu ja tulee aivan tyyntä. Huivien pysähtytyä, pyydä lapsia avaamaan silmänsä. Osallistujat voivat palata takaisin paikalleen. Hetken aikaa voitte keskustella miltä harjoituksen tekeminen tuntui.

Draamatarinan kertomus jatkuu

Pikkusiili oli ihmeissään tapahtuneesta, mutta samalla se huomasi, että osa sen pelosta oli poistunut mustan pilven myötä. Nyt se näki paremmin ympärilleen kuun valaistessa tienoon. Vieläkään Pikkusiili ei tiennyt, mihin suuntaan sen tulisi mennä, mutta kuun valossa se näki loistavan silmäparin puun oksalla.

"Kuka siellä? Voisitko auttaa minua löytämään tien takaisin kotiin?" se kysyi silmäparilta.

"Hu huu! Minä, pöllöhän se täällä. Luulen tietäväni, mistä sinä olet tullut... mutta luulen myös, ettei sinun tarvitse osata yksin kotiin, sillä..."

"Pikkusiili!!!" Kuului huuto Pikkusiilin takaa. Pikkusiili kääntyi katsomaan.

"Äiti!!!" se huusi ja rivittäsi nuosten äidin silmiin.

Valokuvatyöskentely

Tätä harjoitusta varten tarvitset kameran!

Ennen valokuvatyöskentelyn aloittamista kerro äitisiilin ja Pikkusiilin lähteneen onnellisina mutta väsyneinä kotiin nukkumaan.

Jos käytössäsi / käytössäsi on siilien rooliasu, sen voi tässä kohtaa riisua pois ja antaa lapsille ja aikuisille mahdollisuuden kokeilla siilipukua. Samalla voit ohjeistaa lapsia näyttämään äidilleen metsästä mielenkiintoisimman, kiinnostavimman tai pelottavimman paikan, jonne lapsi haluaa äitinsä kanssa mennä. Kerro myös, että tässä paikassa äidistä ja lapsesta otettaisiin yhteinen valokuva.

Tärkeää tässä kohtaa on kertoa, että valokuva on muistoksi parille, eikä sitä käytetä mihinkään muuhun. Lisäksi valokuvista otetaan sellaisia kuin pari itse haluaa. Tähän on hyvä varata aikaa noin 25 min.

Siirtyminen alkuperäiseen tilaan ja palautteet tästä toimintakerrasta

Kun kaikista pareista on otettu valokuvat siirrytään takaisin alkuperäiseen kokoontumistilaan. Mikäli käytettävissä on vielä yhteistä aikaa, pyydä osallistujilta palaute toimintakerrasta. Jos aika alkaa loppumaan, ohjeista parit miettimään ja keskustelemaan keskenään kotona toimintakerrasta ja tuomaan täytetyt palautelaput seuraavalle kerralle.

Yhteinen lopetus

Lopuksi laittakaa tämän kerran siiliaskartelut aarrelaatikkoon ja laulakaa yhteinen loppulaulu.

KOLMAS TOTEUTUSKERTA

Yhteinen aloitus

Kolmas toteutuskerta aloitetaan samalla alkulaululla kuin kaksi edellistäkin toteutuskertaa. Muistuttele ryhmää jälleen yhteisestä draamasopimuksesta. Tässä kohtaa on hyvä antaa mahdollisuus yhteiselle keskustelulle. Voit kysellä onko ryhmäläisillä tässä kohtaa ajatuksia joita haluaa jakaa muiden kanssa tai onko jokin asia jäänyt mietityttämään. Mikäli parit kirjoittivat palautteet edellisestä toteutuskerrasta kotona kerää ryhmäläisiltä palautteet. Kerratkaa tämän jälkeen edellisen kerran Pikkusiilin seikkailu metsässä. Varaa aloitukseen aikaa noin 10 min.

Juhlavalmistelut

Ryhmä voi ottaa mukavan asennon ja keskittyä kuuntelemaan. Lue tai kerro tässä kohtaa kertomuksesta seuraava katkelma:

Seuraavana päivänä Pikkusiili ja äitisiili päättivät kutsua ystävät koolle ja juhliä sitä, että Pikkusiilin tutkimusmatka päättyi lopulta onnellisesti. Yhdessä toisten kanssa äitisiili ja Pikkusiili leipoivat kauralastuja ja joivat oman pihon metsän ansikoista tehtyä mehua.

Miettikää tämän jälkeen yhdessä ryhmän kanssa keitä äitisiili- ja Pikkusiili olivat mahtaneet kutsua juhliin. Jos ryhmä on osallistuva voitte ryhmän kanssa tehdä tämän miimiharjoitteena, jossa jokainen saa vuoronperään käydä esittämässä yhtä juhliin kutsuttua metsän asukasta muun ryhmän arvaillessa kuka metsän asukas on kyseessä. Varaa tähän aikaa noin 20 min.

Posti vie, posti tuo

Tätä harjoitusta varten tarvitset valokuvat, nimikoidut kirjekuoret ja halutessasi posteljoonin laukun.

Kerro äitisiilin ja Pikkusiilin lähettäneen metsän asukkaille kutsut, jotka posteljooni vei perille. Posteljooni toi takaisin kaikilta myöntyvän vastauksen ja lisäksi postiljooni toi jotakin muutakin. Tässä kohtaa kaiva ”posteljooninlaukusta” valmiiksi nimikoidut kirjekuoret.

Edellisen toteutuskerran jälkeen teetätä pareista ottamasi valokuvat valmiiksi tälle toteutuskerralle ja laita kuvat kirjekuoriin, joihin olet kirjoittanut äidin ja lapsen nimen. Jos mahdollista käytä lisärekvisiittana posteljoonin laukuksi soveltuvaa laukkua, josta kaivat nimikoidun postin. Jaa kirjekuoret äiti-lapsipareille ja pyydä jokaista paria varmistamaan, että kuvat ovat oikeat.

Varaa tähän aikaa noin 15 min.

Juhlien valmistelua

Tätä harjoitusta varten tarvitset juhlien valmistelua varten koristeita, astioita ja tarjottavia!

Ohjeista parit valmistelemaan juhlia. Voit etukäteen miettiä pareille sopivat tehtävät tai antaa parien päättää tehtävien jaosta. Tehtäviä juhlien valmistelua varten voi olla esimerkiksi pöydän kattaminen, tarjottavien valmistaminen tai esillepano sekä muu mahdollinen juhlapaikan koristelu kuten ilmapallojen puhaltelu, serpentiinein koristelu tai koristeiden valmistaminen itse.

Juhlien viettäminen yhdessä

Viettäköö yhdessä ryhmän kanssa siilien juhlia. Nauttikaa mahdollisesta tarjoilusta. Anna aikaa yhteiselle keskustelulle. Jos haluat voit tässä kohtaa jakaa osallistujille lahjaksi ja muistoksi saippuakuplat. Näin tehdessäsi anna pareille kotitehtävä, jossa heidän on tarkoitus vuoronperään puhallella saippuakuplia, joita toinen yrittää rikkoa.

Katkelma draamatarinan kertomuksesta

Kun juhlit ovat tulleet sopivaan pisteeseen, pyydä ryhmää saapumaan piiriin. Ohjeista ryhmäläisiä ottamaan mukava asento ja halutessaan sulkemaan silmät. Lue tai kerro omin sanoin seuraava kertomuksen katkelma:

Riemua ja iloa riitti koko päiväksi ja illan tullen äitisiili ja Pikkusiili kääriytyivät oman kotipesänsä tuttuun ja turvalliseen sänkyyn nukkumaan.

”Äiti, en enää koskaan mene niin kauas kotoa” Pikkusiili tuhisi.

”Kyllä sinä saat mennä, mutta vasta sitten, kun ympäristö on tullut sinulle tutummaksi. Voimme taas huomenna yhdessä tutkia uusia paikkoja” äitisiili vastasi Pikkusiilille. Pikkusiili hymyili tyytyväisenä ja nukahti sitten äidin turvalliseen läheisyyteen nähden unta tulevista seikkailuistaan...

Vilttikeinunta

Tätä harjoitusta varten tarvitset viltin.

Ennen vilttikeinuntaharjoituksen aloittamista, kerro lapsille, että he pääsisivät seuraavaksi kokeilemaan miltä Pikkusiilin kehto tuntuu. Ohjeista äidit ottamaan viltti tai viltit riippuen siitä kuinka montaa vilttiä aiot käyttää harjoituksessa. Yksi viltti riittää hyvin, jos osallistujia ei ole paljoa. Halutessasi voit myös varata kaksi vilttiä, joista molempia lapset saavat käydä kokeilemassa. Kahta aikuista kohden yksi viltti. Vanhemmat ottavat vilttien kulmista kiinni ja jokainen lapsi vuorollaan yksi kerrallaan saa mennä vilttikeinuntaan. Ohjeista lapsia käymään mahdollisimman keskelle vilttiä. Lasten keinuessa viltissä ohjeista heitä miettimään millaista unta Pikkusiili olisi mahdollisesti nähnyt nukkuessaan.

Sadutus Pikkusiilin unesta

Tätä harjoitusta varten tarvitset yhden paperin ja lyijykynän paria kohden.

Vilttikeinunnan jälkeen ohjeista lapsia kertomaan äideilleen Pikkusiilin uni , jonka Pikkusiili näki nukahdettuaan uneen. Äitejä ohjeista kirjoittamaan lapsensa kertoma tarina sanasta saanaan. Kun kaikki parit ovat saaneet tarinat kerrottua ja kirjoitettua luetaan ne muulle ryhmälle. Varaa hetki aikaa yhteiselle keskustelulle. Miltä harjoituksen tekeminen tuntui? Oliko tarina helppo kertoa ja kirjoittaa? Jäikö tarinoista jotain sellaista mieleen, josta joku haluaisi keskustella enemmän? Tähän on hyvä varata aikaa noin 20 min.

Lopulta voit todeta Pikkusiilin nähneen nämä unet sekä paljon muita unia tulevista seikkailuistaan .

Palaute ja yhteinen lopetus

Ennen toimintakerran päättämistä pyydä ryhmältä palautetta. Saatuasi palautteet muista kiittää kaikkia osallistumisesta ryhmään. Laittakaa tämän kerran aarteet aarrelaatikkoon. Muistuta kaikkia ottamaan aarrelaatikot mukaan mikäli olette säilyttäneet niitä toimintatuokioiden välissä kokoontumispaikassanne. Lopuksi laulakaa yhteinen loppulaulu.

Ovatko toimintakerrat olleet sinulle jollakin tavalla merkityksellisiä? Jos ovat, miten?

Ovatko toimintakerrat olleet merkityksellisiä sinun mielestäni lapsellesi?

Jos ovat, miten? Miten olet huomannut sen lapsestasi?

Oletko sinä tai lapsesi oppinut toimintakerroilla jotakin uutta? Jos olette, mitä?

Onko toimintakerrat herättäneet sinussa tai lapsessasi joitakin uusia ajatuksia, jos ovat millaisia?

Millaiseksi koit omasi ja lapsesi välisen vuorovaikutuksen toimintakerroilla?

Koetko, että toimintakerroilla olisi ollut jotakin merkitystä sinun ja lapsesi väliseen vuorovaikutukseen? Jos koet, millaista?

Aiotko viedä toimintakerroilta jotain arkeenne?

Millainen merkitys muulla ryhmällä oli toimintaanne toimintakerroilla?

Millainen merkitys ohjaajalla oli toimintaanne toimintakerroilla?

Mitä mieltä sinä ja lapsesi olitte Pikkusiilin seikkailu Lehtivihreänmetsässä –
draamatarinasta?

Mikä tarinassa oli hyvää, mikä huonoa?
